

ЛЮТИЙ
FEBRUARY

1961

ОВИД

Н О Р И З О Н

РІК XII., Ч. 2 (113)

ЦІНА 30¢

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ВИДАЛО ТРИ НОВІ (досі ще не друковані) ОРИГІНАЛЬНІ ТВОРИ
СЬОГОЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

**Юрій Тис
НА СВІТАНКУ**

біографічна повість з життя Марка
Вовчка.

Літературна й мовна редакція:
Ст. Риндик та І. Боднарук.
Сторінок 404
Ціна дол. 4.50

**Софія Парфанович
ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ**

(оповідання з життя домашнього
кота з ілюстраціями для старших і
для молоді)

Літературний і мовний редактор:
А. Юріняк.
Сторінок 208
Ціна дол. 2.50

**Галия Лагодінська
ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ**
(Мандрівка юності)

— повість —
Літературна й мовна редакція:
А. Калиновський та І. Боднарук.
Сторінок 256
Ціна дол. 3.00

Рекомендуємо нашим читачам цей гарний комплект нових літературних творів, що відзеркалюють наше минуле, з погідним українським духовим кліматом і благородним серцем української людини. Книжки читаються легко і з зацікавленням.

Усі три книжки видані люксусово (так само, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана Лепкого), в твердій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мистецькому оформленні Оксани Мошинської.

Ціна всіх трьох книжок разом дол. 10.00

Замовлення приймаємо також без завдатку на сплату. Книжки висилаємо зворотно поштою.

Замовлення і гроші слати на адресу видавництва:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue

Phone EV. 4-3868

Chicago, 22, Ill.

ОВИД

H O R I Z O N

The Monthly Newsmagazine
Vol. XII. No. 2 — February 1961

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.

Chicago 22, Illinois, U.S.A.

Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:

Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614

Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia

Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England.

Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium

Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges
authorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail,
Post Office Dept., Ottawa

Composition & printed by
Mykola Denysiuk Printing Co.,
2226 W. Chicago Avenue
Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International
and Pan-American Copyright
Conventions

Subscription \$3.00 yearly.

Видає й редактує
Микола Денисюк

Мовний редактор —
Іван Боднарук

Надісланих рукописів редакція не звертає, як теж не веде листування з приводу невикористаних матеріалів. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції.

Редакція застерігає собі право скручувати статті й виправлювати мову.

Всі права застережені.

Річна передплата;

Австралія і Англія	— шіл. 30-
Бразилія — крузейрів	240.-
Аргентина — арг. пезів	120.-
ЗДА, Канада і ін. — дол.	3.-
Німеччина — ДМ	10.-
Франція — фр. фр.	800.-

З М И С Т

Олесь Бабій — Пісня про Олену Телігу	3
Олена Теліга — Вибір з поезій	8
Роман Завадович — Олесь Бабій	9
Теодор Курпіта — Олесеві Бабієві (дружне)	12
Михайло Данилишин — Здобутки еміграції	14
Роман Турянський — Африка — цікавий континент	17
Дарія Кузик — Антін Рудницький	20
Лев Р. Лепкий — Причинки до генези трилогії „Мазепа”	24
мд — Самопоміч у Чікаго — найбільша українська кредитова кооперація в ЗДА	28
Серед книжок — І. Витанович — Україна в цифрах (Юрій Соловій: Політика ЦК КПСС у плянуванні розвитку промисловості та промислових кадрів на Україні); В. Дорошенко: Записки полоненого (О. Кобець: Записки полоненого)	30

На обкладинці: Олена Теліга (річницю смерти сл. п. поетеси вшановуємо новою поемою Олеся Бабія „Пісня про Олену Телігу”, що друкуємо в цьому числі „Овиду” на стор. 3-7).

ГОСТИ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

Проф. Борис Мартос

колишній міністер фінансів і голова Ради Міністрів Директорії УНР відвідав наше видавництво в січні 1961 р. У часі цих відвідин намічено договорення у справі видання спогадів Достойного Гостя (з часів визвольних змагань) нашим видавництвом.

Від видавництва

Акція поширення „Овиду” переводиться в усіх осередках українців на чужині. Наладивши друк і систематичну появу „Овиду”, в першому етапі цієї акції реалізуватимемо першій наш плян збільшення його накладу до 5.000 примірників. При осягненні цієї висоти тиражу, збільшимо об’єм „Овиду” й друкуватимемо його в двох кольорах.

Зaproшуємо наших Передплатників і Читачів до участі в акції поширення „Овиду”. Якщо хочете зробити приємність Вашим приятелям, то порадьте їм передплатити „Овид”, що своїм добірним змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

Рахунки передплатникам „Овиду” вислала Адміністрація при кінці січня. Просимо всіх передплатників вирівняти своєчасно передплату за „Овид”, бо ми можемо користуватися зниженою поштовою оплатою тільки для передплатників, що мають заплачену передплату.

Передплата „Овиду” на цілий 1961 рік коштує лише дол. 3.00, себто один примірник „Овиду” коштує вже з доставкою до дому 25 центів.

Десятий том творів Тараса Шевченка (Листи, під редакцією проф. Павла Зайцева, з новими доповненнями проф. В. Міяковського) вислано нашим покупцям ще перед появою цього числа „Овиду”. Ми приступили вже до кінцевої стадії реалізації цього нашого монументального видання і стараємося якнайскороше закінчити друк ціlosti. Затримка деяких томів спричинена лише тим, що деякі з них наші вчені ще закінчують опрацювати та доповнювати новими працями. Завважуємо також, що четвертий том (Поезії 1857—1861 за редакцією П. Зайцева) і тринадцятий том (збірник статей про Т. Шевченка за редакцією П. Одарченка) появляться в нашому видавництві вперше. Також і інші томи не будуть лише перевиданням першіного видання Українського Наукового Інституту, але ми вирішили доповнити їх найновішими дослідами й працями, що були зроблені до 1961 року включно. Дир. В. Дорошенко закінчує доповненням 14-го тому (бібліографія), а інших вчених ми запросили до опрацювання і доповнення 11-го тому (Шевченко, як маляр) і 12-го тому (Шевченко в чужих мовах). Другий том тепер друкується.

Спогади М. Ковалевського п. н. „При джерелах боротьби” вийшли вже друком в Європі. Нашим покупцям, що замовили ще при заповіджені їх появі в серії „Нові видання” чотири книжки за дол. 16.00), зможемо доставити на другий місяць. З цієї ж заповіденої давніші серії з'явилася також повість Г. Лагодинської „До сонця — до волі”,

що висилаємо рівночасно з цим числом „Овиду”.

Історія Українського Центрального Комітету Володимира Кубійовича з'явиться в нашему видавництві на основі окремого видавничого договору з автором. Перший том міститиме матеріали за 1939 — 1941 рр. (до вибуху німецько-совєтської війни) й вийде з друку (багато ілюстрований) ще в другій половині цього 1961 року.

Інші наші видання реалізуємо згідно з передніми повідомленнями. Закінчуємо тепер друк ілюстрованої автобіографічної повісті Уляни Кравченко „Хризантеми”.

Statement required by the Act of August 24, 1912, as amended by the Acts of March 3, 1933, July 2, 1946 and June 11, 1960 (74 Stat. 208) showing the ownership, management and circulation of "OVID-HORIZON" published monthly at Chicago, Illinois for November 1960.

1. The names and addresses of the publisher, editor, and business manager are:

Publisher: Mykola Denysiuk Publishing Company, 2226 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Illinois.

Editor: Mykola Denysiuk.

Business manageress: Anna Denysiuk, — 2226 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Illinois.

2. The owner is: (if owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member must be given.)

— Mykola Denysiuk — 2226 W. Chicago Ave., Chicago 22, Illinois.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are none.

4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a company other than that of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required by the act of June 11, 1960 to be included in all statements regardless of frequency of issue) 2,000

Mykola Denysiuk, editor and publisher.

Sworn to and subscribed before me this 18th day of October AD 1960 — W. Nychay, Notary public.

Commission Expires May 11, AD 1964.

Олесь Бабій

Пісня про Олену Телігу

Благословенна будь країна і землиця
чорноземна на берегах Дніпра ріки,
де родиться, росте така, як гай, пшениця,
де в давнині в степах боролись козаки,

а де ще і тепер нащадки їхні, внуки
в бій з ворогом ідуть із городів, осель,
а часом і жінки хапають зброю в руки,
зміняють кужелі на кріси й сталі шабель.

Запише літописець в історію, в книгу
одну з таких жінок, і певно не один
кобзар, поет прославить у піснях Телігу,
надхненницю борців, поетку їх дружин.

Вона в дитинстві вже пізнала у вітчизні
красу, величність війн, повстань народніх чар,
і бачила війська, що йшли під гомін пісні
та сурен аж під Львів, під Крути і Базар.

Не стерпівши кайдан московських, кнута, гніту,
покинула Теліга рідний край, свій дім,
пішла з вигнанцями скитатися по світу,
скарб спогадів несла у серці молодім,

і ген десь коло рік Велтави, Райну, Висли,
на тротуарах міст в далекій чужині,
родину, батьківщину згадувала в мислі
та мріяла про них, і часом їй у сні,

в малій кімнаточці убогої вигнанки,
приснились байраки, сади вишневі, луг,
де співи солов'я вітають день, світанки,
а ввечір спів дівчат лунає по селу.

Хоча в Олени все був усміх на тім личку,
подібнім до облич козацьких донь і жон,
Теліга у журбі не тільки вдень, а й внічку,
утерши слози з віч, спімнувши привид, сон,

гляділа в далечінь засмучено, мрійливо,
за овид, гори, доли, й дивлячись на Схід,

аж за границю, думала вона тужливо:
— Ген тамки рідний край, там нарід мій і рід. —

Ні втіхи юности, забави діування,
труди, краса весни, ні музики тон, чар
не втихомирили терпіння, мук вигнання,
й поетці кожний день був, мов хреста тягар.

Коли заграли знов у всіх краях канони,
й страшний пожар війни іспалахнув, горів,
біль, туга повели Телігу за кордони,
на Україну, й там у хутірець батьків.

Тремтіли перли сліз утіхи привітання
в очах її, коли поетка по літах
журби, і туги, та смутку, і вигнання
побачила Дніпро й сільце на берегах.

Теліги радоші змінились в пекло муки,
коли до міст, до сіл у грізний час війни,
немов жадібні жири і голодні круки,
зліталися, ішли займанці з чужини.

На Схід ішли війська німецькі у поході,
щоби на Гітлера провідника наказ
ізгнобити вільні племена і народи,
над ними панувати від Альп аж по Кавказ.

Побореним, слабим — усе неволя, горе,
І переможець горе й рабство теж приніс!
Від Тиси по Кубань, по Дон і Чорне море
кров ріками плила, лились потоки сліз.

У тюрмах, тaborах кожнісінької днини
вмирали України дочки і сини,
або напасникам давали дар данини,
для них зоравши і засіявши лани.

Коли у спаленій оселі на руїні
помер повішений на дубі бойовик,
тоді в палкій душі поетки геройні
зродився бунт і гнів, озвавсь одчаю крик:

— Той згине, хто не міг убити гадів, зміїв,
оборонятися від вовчої тічні!
Любити близького жіноче серце вміє,
та ворога любить жінки не вміють, ні!

Тому всім серцем я ненавиджу германців,
убити вбивників, злочинців то не гріх.
Хай Україна буде табором повстанців,
Хай зміниться в твердині кожний наш поріг. —

На Володимирську Гору, за храм Софії
ішло німецьке військо горде від звитяг,

поетка в Києві снувала пляни, мрії
про боротьбу з тим військом і про змаг.

Та всі діла Теліги, змови, вчинки, кроки
слідили, знали вже лукаві вороги,
їй в тюремну келію вгнав поліцист жорстокий
поетку сковану в кайдани, ланцюги.

Коли вночі у тьмі Теліга у в'язниці
гляділа з-поза грат на площу і на парк,
чомусь згадала, що колись читала в книжці,
як то кати спалили Жанну д'Арк.

І засудили так її судді злосливі:
— Щоб український народ нас не поборов,
Телігу за діла і твори бунтівливі
на розстріл! Кара смерти! Кров за німців кров! —

Світало. З келії понурим коридором,
подвір'ям, сходами з пивниці катівні
Теліга скоро йшла й спокійним, гордим зором
дивилася на рій ескорті, солдатні.

І нагло з-поза грат в'язничних у віконце
заглянуло проміння соняшне, й в той час
подумала поетка: — Бачу ясне сонце...
Я бачу сонечко в житті останній раз! —

Забліснули нараз багнетів гострі леза,
словіщо брязкнула і карабінів сталь,
коли до розстрілу ступала поетеса,
здавивши у душі, у серці страх і жаль.

До брам окованих і по тюремних стінах,
у загратовану темницю, у підвал
зов, оклик пролунав: — Нехай живе Вкраїна! —
Прокльоном відповів усміхнений капрал...

І сальва крісова відбилася луною
об мур, і бачили там тільки прусаки,
як жінка впала вмить убита під стіною,
як з ран її плили кривавії струмки.

Найкращий, буйний квіт народу, України
іскошений упав убивникам до стіп,
і без хреста, і без молитви, домовини.
türemщик уночі поклав поетку в гріб.

За волю рідного свого народу, краю,
їх щастя і добро в змаганні, на війні
найкращі із борців, найліпші умирають,
тому їй Теліга вмерла, згинула в борні.

Княгині Ольги край і спадщина нетлінні,
бо в змінах всіх століть і подій, поколінь
живе в нас дух князів у кожному мужчині,
а у серцях жінок живе ще дух княгинь.

II

Була така пора: Зійшлась моя дорога
з Твоєю, й далі ми вже по одній путі
із Праги чеської, із города старого,
все спільно, дружньо йшли в прийдешнє у житті.

Коли ходила Ти до школи із книжками,
чи то на прогульці у гурті учениць,
ми зустрічалися, йшли разом вулицями,
за Гуса пам'ятник побіля кам'яниць.

Була в ту пору теж одна така неділя,
коли і Ти, і я, і Ольжич молодець
плили у човнику Велтавою на хвилях
за тихі заливи, скелистий острівець.

Тоді то Ти й Твій друг, вдумливий ніжний мрійник,
під ритми колихань Велтави і човна,
читали вірші, що були немов лелійні
квітки, які росли, цвіли на мілинах.

За мостом Карловим з доби Середньовіччя,
неначе в дзеркалі трептливий силюєт,
Твоє чоло, лице і Ольжича обличчя
в ріці відбилися, — поетка і поет.

Вдивлялась Ти у плесо водне, то у вежі
святинь і палаців у Празі, близь Градчан,
коли барвисту тінь, посріблені мережі
над ними постелив поранковий туман.

В той мент утілилась у всю Твою істоту
закоханість у світ, природу, все життя,
що кликала Тебе любити насолоду
хвилиною, що йде й мине без вороття.

Всміхалися до нас і сонце й синь небесна,
а пошуми вітрів, пінистих брижів, хвиль
вколоисували нас, і радість безбережна
нам подала пугар солодких удовіль.

Коли схилялась Ти з човна, Твої рум'янці
смаглявих лиць поцілували вітреці,
 волосся чорних кіс чесали тій панянці,
що в човнику плила із квітами в руці.

Сп'яніла захватом, в пориві втіхи, гожа,
немов здійснивши всі дівочі мрії, сни,
була і Ти тоді прекрасна, ніби рожа,
як образ юності, світанку чи весни.

Щось буйно молоде, чарівне і дівоче
являлося в Твоїх очах палких, ясних,
коли привабливо всміхалися ті очі,
й проміння соняшні відбилися у них.

Співали ми, й нараз, коли хитався човник,
то над свічадо і над лелії водяні,
над лози линув ген той спів пісень любовних,
і з шумом леготу зливалися пісні,

а з ритмом колихань човна і хвиль Велтави
єднались ритм і тон мелодій, пісеньок,
Твій сміх, Твої слова, привітливі, ласкаві,
Твій кожний рух і крок — граційний, мов танок.

І Ольжича й мене п'янили — чар природи,
пригоди в прогульці, весни краса і чар
Твоєого усміху, і слів Твоїх, і вроди
Твоєї пишної, і дня теплінь та жар.

Коли наш човник плив, коли пlesкали весла,
вдаряли грави хвиль запінених, шумких,
то туга і журба вигнанців наче щезла,
і сум у їх серцях німів, замовк, затих.

І нам здавалося, що стежка у майбутнє
уже постелиться до щастя і добра,
що жде на нас життя веселе і могутнє,
розкішне, соняшне, як весняна пора.

І думав я тоді, коли вже на прощання
я ніжно цілавав долоні рук Твоїх:
— Олена створена для щастя, для кохання,
для співу, радости, для танців, для утіх! —

Я згадую тепер той день, мов казку дивну,
і знаю: — У тюрмі згинув Ольжич, мій друг,
убили вороги й Телігу-Шовгенівну,
та вічно житиме в народі їхній дух!

Із споминів моїх про Ольжича й Олену
зродилася пісня ця, як родить квіти дощ,
цю пісню смутками й жалобою надхненну
складаю на Твій гріб, Олено, замість рож!

3 поезій Олени Теліги

ВЕЧІРНЯ ПІСНЯ

За вікнами день холоне,
У вікнах — перші вогні...
Замкни у моїх долонях
Ненависть свою і гнів!
Зложи на мої коліна
Каміння жорстоких днів,
Ісрібло свого полину
Мені поклади до ніг.
Щоб легке, розкуте серце
Співало, як вільний птах,
Щоб ти, найміцніший, сперся,
Спочив на моїх устах.
А я поцілунком теплим,
М'яким, мов дитячий сміх,
Згашу полум'яне пекло
В очах і думках твоїх.
Та завтра, коли простори
Проріже перша сурма —
В задимлений чорний морок
Зберу я тебе сама.
Не візьмеш плачу з собою —
Я плакать буду пізніш!
Тобі ж подарую зброю:
Цілунок гострий, як ніж.
Щоб мав ти в залізнім свисті
Для крику і для мовчань —
Уста рішучі, як вистріл,
Тверді, як лезо меча.

**

Моя душа й по темнім трунку
Не хоче слухатись порад,
І знову радісно і струнко
Біжить під вітер і під град.
Щоб заховавши мудрий досвід
У скринці без ключа і дна,
Знов зустрічати сірий розсвіт
Вогнем отруті чи вина.
Щоб власній вірі непохитній
Палить лямпаду в чорну ніч
Ійти крізь січні в теплі квітні,
Крізь біль розлук — у радість стріч.

СУЧАСНИКАМ...

„Не треба слів! Хай буде тільки діло!
Його роби — спокійний і суворий,
Не плутай душу у горіння тіла,
Сховай свій біль. Зломи раптовий порив”.
Але для мене — у святім союзі:
Душа і тіло, щастя з гострим болем.
Мій біль бринить, зате коли сміюся —
То сміх мій рветься джерелом на волю!
Не лічу слів. Даю без міри ніжність.
А може в цьому є й моя сміливість:
Палити серце — в хуртовині сніжній,
Купати душу у холодній зливі.
Вігром і сонцем Бог мій шлях намітив,
Та там, де треба — я тверда й сувора.
О, краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жадний ворог.

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ
ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата

Звичайною поштою 7.50 - дол. — летунською поштою 12.50 - дол.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, насвітлюючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” речево дискутує суспільні й політичні питання української еміграції і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ”— це універсальний часопис української еміграції й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ”, звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG

SCHLACH PEREMONU

Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

Олесь Бабій

У літі 1919. р. об'єднані українські армії, Наддніпрянська й Галицька, бравурним наступом наближалися до Києва. Відступаючи в пеперолосі на схід, розгромлені большевики запалили м. ін. містечко Соколівку на Житомирщині. Український наступ проходив серед небувалого морального піднесення. То був рідкий у нашій історії світливий момент, коли збройні сили всієї соборної України, стиснуті в один залізний кулак, розбивали ворожий спротив і, здобуваючи перемогу за перемогою, підходили до золотоверхого Києва.

Тож не диво, що, спостерігаючи цей переможний воєнний похід і приймаючи в ньому активну участь, молодий старшина УГА, Олекса Бабій, ідучи за природним нахилом своєї поетичної душі, тут, під Соколівкою, у лісі написав два вірші, два плоди свого захоплення величним історичним моментом. Тут він був свідком, як пліч-о-пліч із своїми наддніпрянськими братами дружньо маршували в бій частини славнозвісної бригади Січових Стрільців під наказами своїх старшин. Обидва вірші, перший із них під бадьюром заголовком „На Київ!”, і другий, „Привіт Січовим Стрільцям”, були незабаром опубліковані у військовій газеті „Стрілецька Думка”, що друкувалась у містечку Староконстантинові. То були перші друковані поезії Олеся Бабія. Отож, середи-

ною 1919. р. датується його літературний дебют, звичайно, момент не самого народження, а прилюдного визнання поетичної музи нашого відомого й заслуженого працівника пера.

Від того часу творче перо Олеся Бабія вже не знало спочинку. Після бравурного Київського походу прийшли сумні часи, відступи, потирикутник смерти і далі тотальне поневолення почетвертованої політичними кордонами Української Землі. Нелегке завдання поета, що оспівує долю й недолю своєї Батьківщини та рідного народу, що словами віри й надії у краще завтра намагається підтримати патріотичного духа серед своїх земляків, а для ворогів свого народу має тільки бунтарні слова докору-прокляття. Однак, з раз вираного шляху молодий поет не зійшов, бо поезія була його призначенням.

Олесь Бабій уродився в селянській родині в місцевості Середнє, калуського повіту на галицькому Підкарпатті. Початкову освіту одержав у недалекому містечку Войнилові, середню — в Калуші, Чорткові та Львові, а академічну — в чеській Празі, де завершив студії званням доктора філософії. 17-річним юнаком зголосився до військової служби в Легіоні Українських Січових Стрільців. Ale австрійська влада, обмежуючи числовий склад Легіону, перенесла багато стрільців до своїх військових частин. I так Олесь Бабій опинився в 9. полку піхоти та був висланий на протиіталійський фронт. По розпаді австрійської монархії він вступив, як старшина, до Української Галицької Армії. По війні працював у Львові, як журналіст. У 1931. році польський суд засудив його на 4 роки тюрми за участь у конгресі українських націоналістів у Відні. На початку 2-ої світової війни, коли червона армія зайняла Західну Україну по Сян і Буг, перешов з Львова на захід і був шкільним інспектором на Підляшші та вчителем гімназії в Холмі. В останньому році війни виїхав до Німеччини, 4 роки прожив у таборах переміщених осіб у Карльсфельді та Мюнхені, а потім переселився до Чікаго, де перебуває й досі.

Творчість нашого письменника охоплює здебільшого жанр поезії, але писав він також мистецькою прозою, оповідання, повісті, як теж літературно-критичні твори. Його віршотворення сягає однаковою мірою так у ділянку лірики, як епосу. Список окремих видань його віршових творів, складений за хронологічним порядком, такий: „Ненависть і

любов” (1921.р.), „Поезії” (1923), поема „Гуцульський курінь” (1928), „За щастя оманою” і „Перехрестя” (1930), „Жнива” (1946), „Світ і людина” (1947) і поема „Повстанці” (1956). Цей список треба ще доповнити віршами-поезіями, що з'явилися окрім в таких публікаціях, як „Митуса” й „Вісник” (Львів), „Студентський Вісник” (Прага), „Національна Трибуна” (Мюнхен), „Овид” (Чікаго) та ін. До ділянки мистецької прози належить збірка оповідань „Гнів” (1922.р.), повість із життя УСС „Перші стежі” (1930) і повісті „Останні” та „Дві сестри” (1938). У всій творчості Бабія чітко вирізняються такі тематичні цикли: визвольно-воєнні переживання, селянська праця, краса природи, а також особиста любовна та філософсько-рефлексійна лірика.

Вартість українського письменника можна оцінювати не тільки міркою популярності його творів серед рідного народу, але також міркою ненависті, з якою ворог переслідує його й нищить його твори. І так, польський уряд заборонив два твори Олеся Бабія: „Перехрестя” і „Гуцульський курінь”. Большевицький режим, звичайно, засудив узагалі всю творчість Бабія, але під цим оглядом показовою була доля двох повістей, „Останні” та „Дві сестри”, виданих напередодні 2-ої всесвітньої війни. Заставши у Львові приготовлені до продажу наклади цих повістей, большевики негайно спалили їх до останнього примірника. Цей факт і служить виясненням на питання, чому деякі твори Олеся Бабія зовсім або майже зовсім невідомі українській громадськості.

На перших початках літературної творчости наш поет виявив деяку пов’язаність із „символізмом”. Символізм у літературі, як одна з форм модерної поезії, був в українській літературі після 1-ої всесвітньої війни досить поширеній і мав чималу групу представників: Павло Тичина, Дмитро Загул, Яків Савченко, Олекса Слісаренко на східних землях України, а в Галичині: Василь Бобинський, Марійка Підгрянка, Осип Турянський, Юра Шкрумеляк та ін. Тож не диво, що ця мода зачіпила своїм впливом і молодого Бабія, який також шукав способів оспівувати по-новому порухи людської душі, любов і красу поезії. Ім’я Бабія знаходимо на сторінках львівського літературного журналу „Митуса” (1922.р.), що гуртував західноукраїнських поетів, симпатиків символізму.

Однак, шукаючи власних шляхів поетично-го вияву, Бабій при символізмі довго не втримався. Він відійшов від нього так само, як це зробили інші „митусівці”. Історична доба, до-

ба важких змагань кликала до громадської праці й боротьби. Поетичне слово, за словами Лесі Українки, повинно було стати мечем, ще одним родом визвольної зброї, ще одним засобом активізації національної енергії. А писати було про що. Традиція козацького геройзму одержала нове поповнення: подвиги УСС-ів, боротьба українських армій, а далі підпільна активність і партизанські дії УПА. То був фактичний і моральний капітал, якого не могла не використати наша література. Тож, поруч мотивів любовної лірики, поруч творів філософсько-споглядального характеру, в тематиці Бабія з’являються мотиви визвольної боротьби.

На Заході війна згасала загором ватри,
На Сході спалахнув вогнем червоний гнів,
А до гуцульських сіль прийшли військові карти,
Щоб легіні ішли обороняти Львів.
Вітри зривали із дерев листки останні,
Несли осінню млу над склони гір Карпат,
А в селах дива-див, проміння провесняні
Й веселки блиск приніс день Перший Листопад.
...І хлопці всі встають, прощаються з батьками,
Прощають все село, смерековий поріг,
А матірня сльоза спливає їх слідами —
На ґрунтях, на верхах біліє перший сніг.
...Ідуть розспівані, веселі,
Земля дуднить під марш і спів —
Тінь Довбуша стоїть на скелі,
Благословить своїх синів.

З поеми „Гуцульський курінь”

У тому сила й чар літератури, що вона може воскрешати картини минулого. І у творах Олеся Бабія оживають світлі моменти прогомонілої визвольної боротьби, а творче перо вичаровує в уяві недавні дні слави, визволення Києва, всенародну радість, що, мовляв, „Вкраїна вільна буде, бо комуністів поборов Петлюра”, створення Карпатської України тощо. Але на зміну ясним картинам приходять темні, червоні від крові, хоча не менш героїчні й варті письменницького пера. У тaborах переміщених осіб постає найбільший розміром епічний твір Олеся Бабія, поема „Повстанці”, на яку кинула свою дантейську тінь жахлива трагедія, що стала у родині поета після другого загарбання Західної України большевиками: варварська розправа над членами його найближчої родини, один із незчленених ворожих злочинів, що сковіся в розпалі боротьби вже не армій, а цілих народів, коли

Сини чорнозему, селяни,
Ішли в невідоме, у незнане,
Готові на бої, на труд;
Щоб оминути гніт, поталу,
Пішли, як предки над Каялу,
Під Берестечко і до Крут.
Була їх міцю тільки віра,
Підмогою — братів офіра,
Вождем був крові зов і клич;

Були повстанцям за твердині
Лиш села, змінені в пустині,
А захистом — ліс, темна ніч.
(З поеми „Повстанці”)

Чи може марно пропасти в історії така фаталістично-героїчна настанова до дійсності? Навіть тоді, коли треба визнати гірку правду словами „Бій проганий!” На це дає єдино правильну відповідь фінал поеми:

Бій проганий!.. В нас жертв багато,
та в світі не загине й атом,
і вічно житиме наш труд,
так, як живе в народних жилах
труд Осьмомисла і Данила,
князів, що боронили люд.
Так, споконвіку в Божім пляні
було повстання партізанів
і, хоч схилився їхній стяг,
то Україна в силах дужча,
бо вже міцніла в наших душах,
в ділах повстанців і серцях.

Олесь Бабій, активний борець за народну справу, ветеран визвольної війни, член українського патріотичного підпілля і політичний в'язень, свідомо вибрав собі такий поетичний напрям, в якому його перо могло б зробити якнайкращу прислугу тій самій народній справі: щоб найширші круги читачів, а передусім молодь, розуміли його твори, щоб в українську душу проникали просто й безпосередньо творчі думки й ідеї — одним словом, щоб поезія, не перестаючи бути собою, могла сповнити свою суспільно-моральну конструктивну й освідомлену роль.

Цим треба пояснити слова Олеся Бабія, що він, творячи свою поезію, не думав про ту чи іншу літературну моду, а шукав способів, щоб якнайбільш природно, ясно і зрозуміло передати іншим те, що лежало в нього на серці. Тому Бабій мав завжди свого читача, мав його і між інтелігентами, і між робітництвом, і між селянами. Ясні й переконливі, наче з каменю ковані, слова його творів лунали на сцені під час національних імпрез і передавалися півголосом під час таємних сходин підпільників. Чули їх навіть учасники польського суду над Бабієм, де голосно читались уривки з „Гуцульського куреня”, як один із доказових матеріалів прокуратора. Твори нашого письменника пішли з ним на вигнання, щоб по таборах і на нових місцях поселення підтримувати духа рідних людей-емігрантів. Ми певні, що й там, на Рідних Землях, його твори не пропали безслідно — вони діють і промовляють до непокірних душ голосом великої нації, мотивом Лесиного „контра спем сперо”.

Відбилися на творчості Бабія також емігрантські настрої. Їх слід глибокий, їх вислів сповнений важкої туги. Але це не безнадія, а тільки образ того, що живе в душі справжньої

людини, патріота, позбавленого власної батьківщини. Треба ще додати, що, крім літературної творчості, Олесь Бабій проявив себе на таких ділянках праці пером, як літературна критика, журналістика і публіцистика. Він є автором кількох оглядів літературно-громадської діяльності М. Шашкевича, О. Ю. Федъковича, У. Кравченко, Олени Теліги, О. Ольжича й ін. Ще у Львові вийшла окремою публікацією його розвідка про видатного літературознавця і критика Миколу Федюшку-Євшана, а у львівському „Віснику” була опублікована довша розвідка про філософа Ніцше. З того часу походить також сонет Бабія „Ніцше”, що його відмітив Яр Славутич у своїй книжці п.з. „Модерна українська поезія” (1950.р.).

Як журналіст, Олесь Бабій працював у редакціях таких львівських часописів, як „Діло” й „Українські Вісті”. За фахом він учитель, хоч у школінництві був діяльний недовго. Нагляд за організацією шкіл на Підляшші, гімназія в Холмі, тaborovі гімназії в Карльсфельді та Мюнхені на Фраймані, а тут, у Чікаго, Школа Українознавства при „Учительській Громаді” — це місця його педагогічної праці.

I тепер наш письменник у вільні від заробітньої праці години пересиджує за письмовим столом. Між іншим, переглядає й хоче перевидати свої повісті, знищенні червоними під час їх першого наїзду на Львів у 1939. р.

I так за творчою працею та за важкою боротьбою з життям і за життя проминув уже 41 рік від того моменту, коли молодий поет під свист куль писав вірш „На Київ!”, вірш, що став неначе провідним гаслом його творчості. Бож характер творчості Бабія, що не уникав мотивів і особистого характеру, передусім громадський, наставлений на розбудження національного духа в ріднім народі і на збереження його перед смертоносними подихами історичної чорної бурі. Його творчість природна, без пози, без штучних ефектів — у ній сплелися гармонійно два елементи, людський і національний.

Віримо, що Олесь Бабій ще не доспівав своєї пісні до кінця — але й те, що зробив для свого народу, було доброю, корисною роботою, вірною службою Батьківщині. Є за що сказати поетові „спасибі”! Маємо надію, що його перо додасть ще одну добру річ до дотеперішнього літературного дорібку і що, скоріш чи пізніш, все таки сповниться співзвучні з усім народом його бажання й поетичні візії, започатковані отим першим і все ще донині актуальним юнацьким покликом „На Київ!”

Олесеві Бабієві

(Дружнє)

Шановний Докторе Бабію,
У Вашого тріумфу час
Вітаю так Вас, як умію,
І слова дружнього алмаз,
Під шепіт муз і усміх грацій,
Кладу пером, немов Горацій,
Та кличу: Жийте двісті літ
І всі потреби наші чуйте,
Та для добра нас всіх пишіть,
Лише не все для нас друкуйте.

Пегас мистецтва — дивний кінь —
Не все на нього можна сісти!
Він вічності дочасна тінь
І таїна незглибних істин,
Бо часто, сидячи вночі,
Ми творення вдягаєм рясу
І миттю чуєм, що ключі
Згубили ми в сезам Парнасу,
Бо хоч ввели своє ім'я
І твору вирізьбили напис,
То метрики комічний ямб,
Як щур шугає нам в анапест.

Буваєм часто в сяйві зір
І місяця черкаєм пальцем,
Сонетом краючи папір,
Де попіл змішаний зі смальцем,
І пишемо бездонну ніч
З усіх писань найкращу річ,
А як замкнеться ночі паща,
То помічаєм, повні зла,
Що наша тема від нас важча
І легша від пера мітла.

І, кинувши перо у кут,
Вмить метрику берем у руки,
Але завважуєм капут
Снаги і творчої спонуки,
Бо де формальність має ріст,
Там корчиться ідея й зміст,
А згодом злобні теревені
І власний німб у крові ран,
Бо вірим все, що з нас є геній,
А критик каже: Графоман.

Буває, крильми мотиля
Берем чорнило у долоні
І бачим, як лежить земля
У нас на нігтях ще з Лисоні,
Але не створює миття
Краси мистецтва і життя,
Тому лишаєм зайвий труд
І творимо зі слів намиста,

Бо нешкідливий жоден бруд,
Якщо душа під ним є чиста.

І пишемо, і бачим крах
Своїх надхнень і крил незримих,
Не можучи в своїх словах
До „моркви” підшукати рими,
І в розpacії берем вірша,
Що був для Гретхен, чи для Гарбі,
І хоч реве, як бик, душа,
Його ми кидаємо в гарбіч,
Аби й не бачив Саваоф
Безсиля сили наших строф.

Вернувшись в нудні свяси,
Вкладаємо до шапінгбегу
Хлібець і лікоть ковбаси
І вирушаєм в путь далеку,
І, наче спутник наших літ,
Якого траса небагата,
Окружуєм наш рідний світ,
Що від Союзу до Пилата,
Ладні життя віддати карти
За теплий погляд панни Марти.

Зглибляючи невдячність пер,
На стріті молимось до музи,
Аж доки перед нами сер
Не крикне: Гей, запніт си гудзик!
І скочним помахом руки
Хапаєм всякі петельки
І поли згортуєм докупи,
Аби ніхто нам не казав,
Що легше показати пупець,
Як там сонетів і октав.

Даремно горнє в нас писати
І душу бгати у рядки,
Як в людських вухах повно вати
І наші не для них стежки,
Коли в епоху небезпек
Для них талмудом гавз і чек,
Коли на наш могутній гімн
І срібних слів гrimітні труби,
Вони пускають носом дим
І німо спльовують крізь зуби.

Писання творче не кадриль,
І мука зватися поетом!
Коли похвалить критик стиль,
То зганьбить мовою й сюжетом,
І автор зламаний, як тин,
Підносить очі до вершин,
Питаючись, під власний витик,
За що іде тут боротьба,

Чи дурень він, чи дурень критик, —
Чи дурнями не є оба...

Та творчі муки не для Вас
І не для Вас усі ці назви!
Найлегший стиль дав Вам Тарас,
Хоч і найтяжчий серед нас Ви,
І Ваше слово, слова кант,
У своїй широті брилянт,
Що так блистить, як взятий з міфу,
Горить, мов княжа рукоять,
Хоч часто є зовсім без шліпу,
І як вродились, так стоять...

Ми любим Вас усі давно,
Любив Вас Симон і Гермайзе,
І духа Вашого вино
П'ємо щоденно, як Бадвайзер,
Бо в Ваших віршах дорогих
Вбачаємо себе самих,
Які до Гані, чи Марусі,
Крізь сніговію і крізь лід,
Ходили бoso у кожусі
Так, як колись ходив Ваш дід.
Поет. Боєць. Пройшли всі війни,
Любили піхви і книжки,
І не міняли України,
Ні власних ком за мідяки.

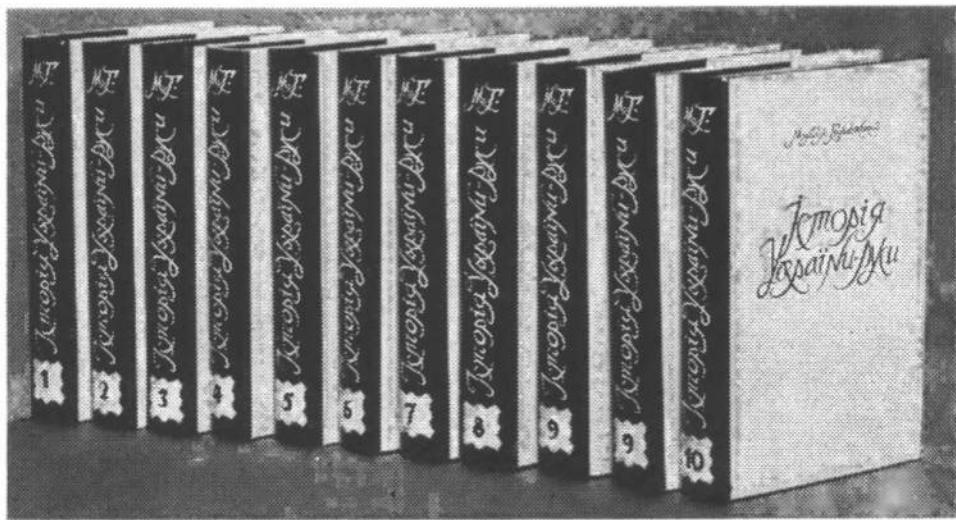
А що не зник Ваш давній дух —
То в Вас ще здому капелюх
І б'ється в кожну Вам секунду
Народу рідного жила,
Бо досі носите ту бунду,
Яку ще привезли з села.

Я вдячний є усім богам,
Що Ви мій друг з часів Європи,
І що обом судилося нам
Кривавити серця і стопи,
І падати і знову йти
Крізь дощ і бурю, і дроти,
І думати про вічний Львів,
Про давнього болючий скравок,
Як в сріблі синіх вечорів
Шукали кучерів білявок.

Ростіть! Пишіть! Кріпіть нам груди
І в мед замінюйте полин.
Вас Україна не забуде,
Хоч з нас забуде неодин.
За це нехай предобрий Спас
В опіці завше має Вас,
Аби за творчість всеударну,
За світ оман і дійсність мрій,
Нарешті віддихнув Бабій
І закупив в Парижі фарму...

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ
Михайла Грушевського

11 томів у ціні \$82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue

Chicago, 22, Ill.

Здобутки еміграції

(Постійний зріст наших еміграційних скupчень)

Українська еміграція в різних державах свого поселення, що загально начислює понад два мільйони осіб, постійно і під кожним оглядом зростає, а поодинокі наші еміграційні скупчення набирають чимраз більше сили та значення.

Обставини кількома наворотами приневолили поважну кількість нашого громадянства покидати свою рідну землю без відповідних засобів. В більшості випадків наші люди йшли в світ-за-очі, щоб на чужині шукати волі й праці, бо на рідних землях кожнотакі непрощені опікуни ці життєві дорогоцінності нам обмежували та послідовно нищили.

Існуючі наші еміграційні скупчення в Австрії, Німеччині, Франції, Бельгії, Еспанії й Англії, а більш численні в так званому Новому Світі, як у З.Д.Америки, Канаді, Бразилії, Аргентині, Уругваї, Парагваї, Чіле, Венесуелі, чи навіть далекій Австралії мають за собою не лише певні здобутки, але всі вони теж виконують корисні обов'язки відносно нашої загальної справи.

Основним капіталом нашої еміграції, розпростертимої по всіх закутинах земної кулі, були і є лише вроджені нам, українцям, **працьовистість і витривалість**, завдяки яким ми зуміли побороти всі труднощі еміграційної дійсності та створити свої власні засоби оборони нашої національної окремішності. Крім цього наша еміграція мусіла також здобувати собі національну приналежність, бо в більшості випадків нам приписувано ту національність, яка була нам накинена та ворожа. Еміграції інших народів мали допомогу своїх державних апаратів, вони діставали опіку, поради та вказівки своїх державних амбасад та консулятів у місцях свого поселення, коли вся українська еміграція була залежна від своїх сил та здібностей, а всі її досягнення були здобуті виключно нашими власними силами й засобами!

Сітка культурно-освітніх, релігійних і суспільно-громадських установ.

Всі українські еміграційні скупчення пов'язані сіткою різних організацій, з яких кожна в міру своїх сил і завдань веде свою акцію для постійної розбудови нашого організаційно-громадського життя. Згадані організації розпоряджають відповідним майном, яке забезпечує їхню майбутність, а **заразом є наглядним доказом життєздатності** наших еміграційних скупчень. Діяльність наших організа-

цій — це **наявний доказ, що наші громади живуть своїм питомим життям**, змагаючися за постійний зріст та скріплення.

Наши численні організації ведуть постійну акцію поширювання преси та книжки, а існуючі при них освітні гуртки, чи мистецькі секції, як хори, театральні та балетні гуртки, займаються плеканням нашого народного мистецтва. Їх виступи находили належне признання серед чужинців, що спричиняло популяризацію нашого мистецтва та українського імені серед чужого оточення.

Організації враз із своїми секціями чи гуртками — це **носії нашої культури**, це **двигуни, які постійно змагаються за розвій і скріплення** своїх громад та служать **самостійницькій думці** українського народу.

Преса й видавництва.

Наши еміграційні скупчення в різних краях свого поселення видають кілька десять газет і журналів, які не тільки виконують виховну місію серед поодиноких наших громад, але теж захищають **права нашого народу до незалежності на зовнішньому відтинку**.

Серед теперішніх відносин преса відіграє велику й дуже важну роль. Сила громади чи народу в значній мірі залежна від сили їхньої преси, бо якраз преса є мірилом їхньої культури, дзеркалом їхньої моральної сили та дійсної духової вартості.

Наши еміграційна преса, створена й удержанана виключно нашими власними силами, стоїть на відповідному рівні, набираючи чимраз більше ваги та значення, як **важна оборонна сила** в змаганнях за повну нашу самостійність.

Видавництва, які існують по всіх наших головніших осередках, виконують також важливу місію, бо вони якраз служать основним потребам нашої дійсності, чого не можуть робити ті видавництва, які існують на українських землях, бо ці останні, вживаючи рідної мови і рідних назв, виконують акцію, що слугить цілям і потребам окупанта. Еміграційні видавництва видають свободолюбні твори наших письменників у рідній і чужих мовах, чим дають доказ нашої окремішності, як культурної нації, яка **заслуговує на повну державну самостійність**.

Народні Доми і Рідна Школа.

В історії нашого національного відродження Народні Доми та Рідна Школа відіграли

важливу роля. Не менш важливу роля відіграють вони серед наших громад на еміграції. Вивезений із рідних земель загально прийнятий звичай, що кожна громада мала свій Народний Дім, існував і серед нашої еміграції, де придбання власної домівки вважалося життєвою конечністю кожної нашої громади.

Кожний Народний Дім представляє собою нашу національну твердиню, в якій скупчується вся активність громади. В нім приміщуються бібліотека-читальня, Рідна Школа і дитячий садок, в нім відбувається ялинка, спільне свячене та цілий ряд інших громадських імпрез.

Вже цей самий факт, що будову Народних Домів виконувала кожна громада спільними силами, викликував загальне признання серед тубільців та емігрантських скupчень інших народів. У більшості випадків будову домів виконували члени безкоштовно, працюючи в суботу й неділю, чи навіть ночами, себто, відмовляючи собі відпочинку. Започатковувано будову домів традиційним заложенням угольного каменя, а закінчувано посвяченням та відкриттям, що перетворювалося у величаву маніфестацію, яка зачислювалася до історичних подій громади. Посвячуючи власний Народний Дім, громада давала доказ громадсько-організаційної зрілости.

Не менш важливу роля виконує Рідна Школа, що існує майже при кожній нашій організації чи парохії, які в більших чи менших розмірах займаються вихованням українського дросту, вщіплюючи йому любов та пошану до рідної мови, традицій та звичаїв, захищаючи його від чужих впливів та винародовлення.

Рідна Школа на еміграції виховала вже кілька молодих поколінь, які хоч згідно з законами мають уже іншу національність, то все ж вони працюють для української справи та духовно почивають себе членами українських громад чи парохій.

Наукові установи та музеї.

Не зважаючи на різні життєві труднощі, наші еміграційні скupчения зуміли створити кілька вищих наукових установ, як Наукове Т-во ім. Т. Шевченка, Український Вільний Університет, Українська Технічно-господарська Академія та Українська Висока Економічна Школа, що працюють над поширенням освіти серед нашої еміграції та підносять її культурний рівень.

У послідніх роках почали творитися українські музеї, що мають теж велике значення для нашої будуччини. Все це взяте разом ще раз стверджує, що наші еміграційні скupчения живуть своїм питомим і власним життям та

постійно його розбудовують у всіх можливих і доступних ділянках.

Українські кооперативи та промислово-торговельні й економічні підприємства.

Наші еміграційні скupчения можуть похвалитися поважною кількістю економічних підприємств та спілок, які також творилися виключно нашими власними силами й заходами. Деякі з них розпоряджають тепер мільйоновими оборотами, що теж підтверджує постійний економічний згіст наших поодиноких громад.

У різних краях нашого поселення існують кооперативні позичкові каси, асекураційно-допомогові організації та поважна кількість більших чи менших торговельно-промислових спілок, які постійно збільшуються не лише майном, але також числом і членством. По деяких еміграційних скupчениях існують Союзи Українських Купців і Промисловців, які порадами, кредитами та всіма іншими способами взаємно собі допомагають, розбудовуючи свою власну економічну силу.

Коли до того всього додати ще цілий ряд приватних підприємств, варстатів і крамниць, то мусимо признати, що й на економічному відтинку наша еміграція має не абиякий успіх, тим більше, що це все майно, яким розпоряджають усі наші економічні установи та приватні підприємства, в цілості придбане працею та витривалістю нашого громадянства. А це черговий раз стверджує нашу життєздатність у боротьбі за наше спільне краще завтра.

Встановлення українських метрополій.

У житті й розвитку наших еміграційних громад почесне місце займає Церква обидвох наших віровизнань. Релігійне життя серед нашої еміграції почало розвиватися скоріше, ніж організаційне, та від перших днів свого існування виконує велику місію серед усіх наших громад у різних державах та на різних континентах. Ці громади мають поважну кількість парохій, які розпоряджають парохіальними будинками та власними, в деяких місцевостях навіть величавими, церквами, які здвигнено заходами і працею українських поселенців. На еміграції існують українські монастири та богословські семінарії, як також релігійна преса та видавництва.

Як признання за належний розвій українсько-католицької Церкви на еміграції, створено дві її метрополії. На руїнах мученичих метрополій Київської і Галицької виростає нова третя, метрополія для українців у Канаді, яку встановлено дня 18 листопада 1956 року. Впредсв. Кир Максима Германюка назначено ми-

трополитом українців Канади з осідком у Вінніпегу, де дня 12 лютого 1957 року відбулися Його ерекційні торжества. Четверта українська метрополія повстала в З'єдинених Державах Півн. Америки, коли Ватикан датою 10 липня 1958 року призначив Впреосв. Кир Константина Богачевського українським митрополитом із осідком у Філадельфії, де ерекційні торжества відбулися 1 листопада 1959 року.

Наведені номінації завершують наші моральні здобутки на еміграції і є великим признанням для нашої мученичої Церкви та для українського імені на чужині, тим більше, що в послідних роках прийшли ще нові номінації українських єпископів. Минулого року призначено нових єпископів для українських спільнот в Австралії, Бразилії і Німеччині, а тепер маємо деякі дані сподіватися номінації українського єпископа в Аргентині, де живе чисельно найбільша українська спільнота в краях Південної Америки.

Загальні висновки.

Повищі короткі висновки наявно підтверджують, що наші еміграційні скупчення під кожним оглядом постійно зростають та послідовно збільшують свою силу й значення. Це тільки поверховні підсумки та загальні виснов-

ки, а було б вказане, щоб у тих ділянках зібрати документальні дати і числа та дати цим належний документально - числовий перегляд усіх здобутків нашої еміграції.

Серед наших еміграційних громад є поважна кількість фахівців із вищою освітою, як лікарі, дентисти, інженери, адвокати, професори, судді, нотарі, а також фахівці, які в ранзі офіцерів займають визначні місця при військових, морських та авіаційних формacіях. У деяких краях наші еміграційні скупчення мають своїх послів, сенаторів, а навіть міністрів, які на своїх відповідальних постах сприяють нашій загальній справі. В деяких державах при університетах існують катедри українознавства та відділи україніки при різних державних та університетських бібліотеках.

Реасумуючи все повище сказане, можна сміло ствердити, що українська еміграція має за собою поважні здобутки, а в загальному найголовніше те, що все, що ми в громадському чи приватному житті зуміли зосередити, придбане нашими впертими зусиллями, нашою вродженою витривалістю та працьовитістю.

Закінчуячи, треба ствердити, що еміграція не має і не буде мати рішального голосу щодо внутрішніх проблем України. Ale незаперечним фактом є та дійсність, що у визвольних змаганнях нашого народу наші еміграційні скупчення давали й дають значну допомогу, а в сучасних відносинах наша еміграція та її вільна преса виконують провідну роль в обороні історичних і державницьких прав нашого народу, а це має неабияку вартість та значення.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ О
ЧИТАЙТЕ В
ПОШИРЮЙТЕ И
„ОВИД”

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛА ДЕНІСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

в українській, англійській та інших мовах.

Приймає до друку офсетом або на плоскій машині
КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ
УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ тощо.

з гарним оформленням і оправою всякої величини.

Виконання робіт скорі й дуже дбайливе (зразком можуть послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка,

Трилогія Богдана Лепкого, „ОВІД” і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА, Канаді та інших країнах.

За близчими інформаціями звертайтесь на адресу:

MYKOLO DENYSIUK PRINTING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

Африка — цікавий континент

Вулиця в абісинському селі

Волочимось по Червоному морі з порту до порту, від Суезу по Джібуті й Аден. 10 годин їди і ми переїхали з Джіди на другий бік Червоного моря до Порт Судан, головної пристані Судану.

Не помогла Насерові ціла армія вояків, що їх у цивільній одежі перекинув він на територію Судану. Ці суданці не тільки агітували під час голосування за злуку Судану з Єгиптом, але також їздили з місця на місце й віддавали свої голоси. Більшість суданців голосувала за незалежність і в 1956 році Судан став самостійною державою. Патріотизм суданців видно на кожному кроці. На перехрестях доріг побудовані в національних кольорах, блакитно - жовто - зеленому, тріумфальні брами, вікна крамниць прибрані національними прапорами, навіть на деяких вулицях місто освітлене національними кольорами. Більшість цього 9-мільйонового населення чорна і магометанського віровизнання. На особливу увагу заслуговує войовниче плем'я Фуці-Фуці. Всі мужчини рослі, добре збудовані, з лагідними рисами обличчя, відзначаються великою фізичною силою й носять довге, неначе жінки, волосся. В місті є багато європейців, головно італійців і греків. Не раз чув я, як при заході сонця з веж мечетів розносився голос „Аллах“. Тоді араби били в сторону Мекки поклони й молились.

Але, як інакше виглядає цей самий звичай ранком! Пусті й темні вулиці міста, всі сплять, навіть поліції дрімають на лавках. Час до часу защебече пташина, з якогось городу запах-

нуть квіти і кругом панує тиша. Змагається день із ніччю, начинає дніти, перемагає день. Нараз з високої вежі громить голос: А-л-л-а-х! А-л-л-а-х! З вітром несеться гомін над містом, падає між кручені вулички, вдаряє об кам'яні стіни домів, вилітає з міста й несеться далеко по пустині і морю. А я стою й дивлюся, як сходить сонце, а душу огортає якась незрозуміла туга...

Африка — це цікавий континент. Але не менш цікаві також екзотичні й оригінальні королі, султани й президенти. Деякі з них справді самостійно володіють у своїх країнах, але більшість — це м'яч у руках колонізаторів.

Серед президентів африканських республік Єгипту, Судану, Ліберії, Тунісу і Гани найпопулярніший є Насер. Він своєю сміливою політикою створив у Африці політичний центр, щось у роді „третьої сили“, з якою числяться малі й великі держави. В сусідній республіці, в Судані, що, як відомо, відлучилася від Єгипту, президент держави стойте під політичним впливом Каїра.

В Тунісі володіє модерний і підприємчивий президент Бургіба. То він зробив Туніс самостійною державою, а французи мають лише одну морську базу в Бізерті. Але хай ніхто не думає, що він ставиться вороже до французів, бо він закінчив університет у Парижі й оченився з француженкою.

Кваме Нкрума є президентом Гани і він винуватий у тому, що ціна чоколяди піднеслась у цілому світі. Гана є найбільшим продуцен-

Судан — в оселі

том какао й тому установлює ціну його на світовому ринку. Нкрума модерний і зручний політик із американським вишколом.

Ліберія — це найстарша республіка Африки. В 1822 році звільнені американські негри дістали свою власну країну Ліберію. Спочатку країною керували білі (читайте: Firestone Company), але з бігом часу, в 1847 році, негри перебрали владу у свої руки і стали „самостійною“ державою, збудованою на зразок американської. Сьогодні нащадки невільників творять аристократію в цілій країні. В 1944 році у виборах президента Віліям Тгубман дістав більше голосів, як було уповажнених до голосування!!! Став президентом і на цьому пості тrimається до сьогодні.

Серед султанів на перше місце вибивається султан Марокка Мохаммед У. Він із династії аляйтів, яка панує від 1668 року, і походить від самого каліфа Алі, зятя Мохаммеда, спорідненого з Пророком через його дочку Фатіму. Мохаммед V. панує від 1927 року, але з перервою, бо французи здетронізували його й заслали на Мадагаскар. По двох роках він вернувся і став знову султаном, але вже вільного Марокка. Цей рухливий та інтелігентний султан започаткував боротьбу з неграмотністю, будує школи, шпиталі й дороги, а його популярність серед марокканців зростає з дня на день. Кожної п'ятниці (мохаммедани святкують п'ятницю) збирається юрба людей перед мечетом. Грають фанфари, з мегафонів розлягаються співи корану. В алеї, що веде з палати до мечету, уstawляються в червоних одностроях чорні сенегальці, прибічна сторожа султана. Султан у золотій кареті іде на молитву, що триває 40 хвилин. Після молитви вертається до палати, але вже не в золотій кареті, а на звичайному ослі. Це сим-

волізує ту частину корану, яка каже, що всі люди собі рівні.

Справжньою революцією в країні гострих у відношенні до жінок звичаїв являються дочки султана, 26-літня Ляля Маліка і 28-літня Ляля Айша. Вони патронують марокканській службі здоров'я, прилюдно виступають і говорять у радіо, одягаються по-європейськи (ходять без серпанків), іздуть автами, опалюються на публічних пляжах, а навіть відвідують каварні. Але обличчя двох „правдивих“ і 50 жінок із султанового гарему ніхто поза палацовою службою не бачив.

Лівія — це колишні італійські колонії Тріполі і Циринейка. На території тричі більшій від України живе тільки мільйон населення, бо більшість території Лівії — це пустиня.

70-літній король Аль Сайд Мохаммед рідко опускає свою палату (колишнє італійське казино Лейте) і справами держави не дуже цікавиться. Його найбільшою журбою є брак сина, хоч він уже чотири рази заключував подружжя, а перший раз, як мав 8 років!!!

На Золотому Побережжі, в області какао Ашанті, панує багатий король Nona Sir Osei Акуеман Препре II. Хоч у нього довге прізвище, то поза його плем'ям його влада кінчается, бо він підлягає президентові в Акрі. В Ашанті півладні визнають короля святым. На їх думку свята особа не може бути показана чи порізана, тому найменша операція примушує короля абдикувати.

На північ від Південно-африканського Союзу лежить кілька цікавих країн. Про одну з них, Басутолянд, в роках 1950-51 часто згадувала світова преса. Країною перекотилася тоді нова хвиля ритуальних мордів. Під час релігійних „обрядів“ лікарі - чарівники вбивали свої жертви. Перед смертю жертвам вирізу-

вали великі куски з різних частин тіла, опісля м'ясо варили із тваринною кров'ю і горохом. Здається, що такою поживою затруївся король Seeiso. Стояло питання, хто має застути небіжчика, перша чи друга жінка. Amelia Mantseba Seeiso, друга жінка короля, скористала з нагоди і проголосила себе королевою. Ця „тяжкої ваги” жінка вірить у „сильну медицину” і „домашніх лікарів”, але вона не погорджує європейськими капелюхами й суконками.

Африка має не тільки чорні королеви, бо в Bechuanaland є біла королева!!! Bechuanaland займає територію рівну Німеччині. Населення країни складається з багатьох племен, але країною володіє той, хто є королем стотисячного племені Бамангвато. Під час своїх студій на факультеті права в Оксфорді король того племені, Серетсе Кгама, зробив скандал, бо оженився з рижою англійкою Рут Віллямс. За таке „пониження” його здетронізували. Але вмішались англійці і тепер біла королева із своїм чорним чоловіком володіє країною.

Як бачимо, в Африці є багато королів, але цісар є тільки один, в Абесінії, король королів (так він називає), Негус Негесті Гайле Селязіє. Він уважає себе в простій лінії нащадком короля Соломона і королеви Саби. Оповідають, що колись король королів ходив босий (як не будо близько закодненних репортерів і фотографів). Але часи зміняються, а з ним і звички цісарів. Сьогодні король королів їздить темнозеленим Rolls Royce, а коли він їде вулицями Аддіс Абеби, тоді цілий рух завмирає. Всі шофери і пасажири без різни-

ці, чи вони чорні, чи білі, мусять виходити з автобусів і приватних авт та віддати поклон королеві королів. Гайле Селязіє уважає цілу Абесінію своєю приватною власністю. Від 400-ого року Абесінія є християнська країна. (Вже в першому столітті по Христі існувала абесінська держава). Головою абесінської коптійської церкви є Гайле Селязіє, але виглядає так, неначе абесінська церква в справах подружжя більше толерантна від англійської. Бо король королів Гайле Селязіє має дружину з „другої руки”; його дружина, королева Манан, передтим була заміжня!!!

Ми приїхали до головного порту Абесінії Массава. Ця пристань лежить в Еретрії, колишній італійській колонії. Але в 1953 році Еретрію прилучили до Абесінії. Передтим Абесінія не мала доступу до моря, тільки користала з транзиту до пристані Джібути у французькій Сомалії. Цю пристань збудували італійці, а тепер побільшують абесінці.

Зразу в очі кидається інший спосіб життя. Араби назагал маломовні, понурі, несимпатичні. Абесінці — це веселі і приємні народ. В Массаві, цьому 17-тисячному містечку, вулиці заповнені жінками. Більшість жінок носить барвисту, подібну до циганської, одежду, а деято навіть модерні суконки. Обличчя в них чорні, але гарні, очима вміють „бліскати”, а змисловість аж б'є від них. У дальших від міста оселях жінки ходять без одягу. Якщо ви колись зайдете до Абесінії, не називайте абесінців неграми, бо тоді кінець із приятелями. Абесінці хаміти і називають себе білими!!!

Африка — це дійсно цікавий континент!

Судан — за містом

Дарія Кузик

Антін Рудницький

Життя і творчість.

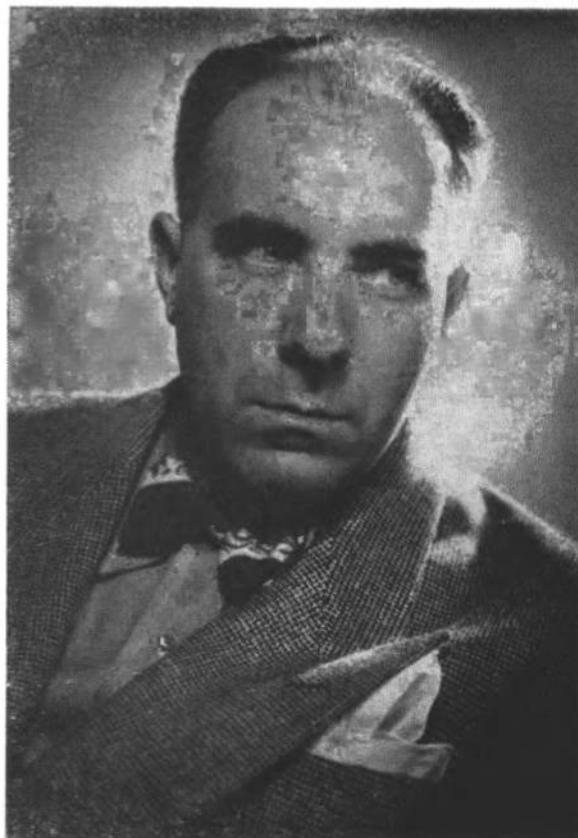
Антін Рудницький, визначний піяніст, диригент і композитор, є одною з найвидатніших постатей в історії української музики. Йому також судилося бути ініціатором і першим представником модернізму в нашій сучасній музиці. В своїх, повних свіжості й оригінальності, творах він по-мистецьки зумів сполучити українську народну тематику з найбільш вишуканими формами західноєвропейської композиторської техніки.

Антін Рудницький народився 7. II. 1902 року в Луці, коло Самбора. Його батько, нотар і відомий громадський діяч, скоро помер, залишаючи тягар виховання п'ятерох дітей своїй дружині, що з великою посвятою зуміла дати їм усім високу освіту.

Науку гри на фортепіані зачав Антін, маючи 9 років, за спонукою матері, якій звернули увагу на його непересічні музичні здібності. Будучи учнем найкращих педагогів (Вілем Курц, Єжи Лялевіч), він закінчив Львівську Консерваторію в 1920 році. Весь той час захоча й підтримка матері мали великий вплив на розвиток його багатогранного таланту і вже дуже скоро він почав виправдувати надії, покладені на нього. І так з нагоди його виступу в 18-му році життя, Ст. Людкевич писав у рецензії: „Короною концерту був виступ А. Рудницького, який уже сьогодні подає не тільки надію, але й певність, що українська музика матиме в його особі першорядного піяніста широкого розмаху і глибокої вдумливості”.

Опісля в 1921 р. він здобув першу нагороду за свої два фортепіанові твори „В роді Легенди” і „Скерціно”. В той час він був також диригентом об'єднаних хорів „Бояна” і „Бандуриста” та асистентом диригента львівської міської опери. Одночасно студіює дальше як піяніст у „Майстерклассе” відомого віденського піяніста Лева Сіроти.

В 1922 р. після ряду самостійних концертів у Західній Україні (до речі, перших там цього роду) Антін Рудницький іде на дальші студії до „Гохшулे фір Музік”, де завдяки своїм винятковим здібностям стає учнем найкращих мистців того часу. Його вчителями були: Егон Петрі та Артур Шнабель — фортепіян, Франц Шрекер і Ферручіо Бусоні — композиція, Юлій Прівер, (тогочасний диригент берлінської фільгармонії) — диригента. Вони, ці

Антін Рудницький

вчителі, а також мистецьке міжнародне середовище, в якому опинився наш молодий мистець, та опісля довголітнє близьке знайомство з Бартоком мали великий вплив на формування його дальшої творчої індивідуальності.

В 1926 р. Антін Рудницький закінчив у „Гохшуле фір Музік” свої музичні студії як пія-

ніст, диригент і композитор, складаючи найвищий іспит („Райфепріфунг”) і рівночасно здобувши на берлінському університеті ступінь доктора філософії (з музикології).

А рік пізніше його, відомого вже в тому часі піяніста і композитора-авангардиста модерних течій у нашій музиці, запрошено, на поручення Егона Петрі, на диригента державної опери в Харкові. Після приїзду на Україну (в 1927 р.) А. Рудницький, повний запалу і нових ідей, кидається у вир праці на занедбаній із багатьох причин ланці нашої музичної культури.

На Україні Антін Рудницький перебув до 1932 р., працюючи спочатку як диригент Харківської Опера та професор Музично-драматичного Інституту, а опісля, від 1930 р., як диригент Київської Опера і голова катедри диригування в Київській Консерваторії.

Позатим він диригує новоствореною укр. Державною Фільгармонією, влаштовує власні авторські концерти, (перші в сучасній укр. музиці), організує фортепіанове тріо, яке успішно концертуює по більших містах України, а також виступає як піяніст-віртуоз.

Коли політичні відносини на Україні помітно погіршились і оставати там довше навіть чужому громадянинові було небезпечно, Антін Рудницький разом із своєю дружиною, славною нашою співачкою Марією Сокіл, з якою він співпрацював в опері на Україні від самого початку, переїжджає в 1932 р. (скориставши з вакаційної відпустки) до Львова.

Тут його всестороння діяльність продовжується. Він, як перший до того часу українець, був запрошений на диригента польської міської опери. Позатим працює рівночасно як директор філії Музичного Інституту в Дрогобичі та диригент найбільшого мішаного польського хору „Лютня-Мацеж” і чоловічого університетського хору. Одночасно був професором Консерваторії ім. Шимановського, де провадив оперову і диригентську класу. В тому часі також постійно концертуює разом із своєю дружиною як у Західній Україні, так і за кордоном: у Берліні, Відні, Ризі, Ковні та інших містах. Ті їхні високомистецькі концерти були одночасно також тріумфом української музики, не тільки тому, що концертанти виступали як українці, але також тому, що вони завжди вплітали в програми своїх концертів твори українських композиторів.

Антін Рудницький також диригував варшавською фільгармонією, виконуючи в першому концерті виключно симфонічні твори українських композиторів. В той час це було велике досягнення і тоді польська преса вперше заго-

ворила про своєрідний чар і свіжість нашої музики.

Протягом двох літ А. Рудницький був гостем-диригентом в опері, радіо і фільгармонії у Варшаві. Також диригував державними симфонічними оркестрами Литви і Латвії. Музичні критики відмітили ті концерти дуже прихильними рецензіями. „Летувос Аідас” у Коені, в Литві, пише: „Останній концерт державної оперової оркестри, диригований п. Антоном Рудницьким, був великим тріумфом так для оркестри, як і для диригента. Поза своєю великою музичною культурою, освітою і досвідом, диригент посідає вроджену здібність видобути (у виконавців) ритмічну досконалість і оркестрові тональні ефекти...”

Навіть ворожа до українців польська преса є повна похвал; у Варшаві „Газета Польська” з признанням пише, що „А. Рудницький є не тільки досвідчений і обдарований диригент, але також справжній музика, який своїм диригуванням звеличує композитора і його твори...”

В половині 30-тих років Антін Рудницький при співучасти передових виконавців (Марія Сокіл, Михайло Голінський і ін.) організує в Галичині високомистецькі музичні імпрези, перші у своєму роді, які здобувають небувалі успіхи (Франківські ювілейні концерти, тисячна вистава „Запорожця за Дунаєм” і „Нatalki Полтавки”, симфонічні концерти української музики тощо).

Музична діяльність А. Рудницького багата і всестороння. Він не тільки композитор, піяніст-віртуоз, диригент, визначний педагог, знаменитий організатор музичного життя, але також автор розвідок і статей на музичні теми та музичний критик. Його переклад книжки Феруччіо Бусоні „Спроба нової естетики музики” був друкований 1938 р. в „Українській музиці”. Він також є автором „Історії української музики”, цінної і необхідної книги, яку незабаром має видати Наукове Т-во ім. Шевченка.

Його перша стаття „Модерна європейська музика” була друкована у Львові ще в 1920 р. в мистецькому журналі „Митуса”. Протягом довгих літ він дописував до „Діла”. Його статті на музичні теми появляються також у чужомовних мистецьких журналах: „Der Anbruch” у Відні, „Мельос” у Берліні, „La Revue Musicale” у Парижі, „Сигнали” у Варшаві та ін.

В 1935 р. під час побуту в Німеччині Антін Рудницький на запрошення берлінського університету виголошує там же цикл музично ілюстрованих викладів про українську музику.

Не дивлячись на таку багату і многогранну

діяльність протягом цих літ, А. Рудницький постійно концертуює із своєю дружиною, Марією Сокіл, не тільки на європейському континенті, але також в Америці, куди вони обидвоє виїхали в концертове турне в 1937 р. на пропозицію Митрополита А. Шептицького, щоб зібрати гроші на докінчення першого українського шпиталю „Народна Лічниця” у Львові.

В 1938 р., повернувшись знову до Америки, вони відвідали також Канаду, даючи разом понад 100 концертів. Тут їх застав вибух війни і вони вже більше до Європи не повернулися.

У З'єдинених Державах, де вони поселилися напостійне, Антін Рудницький організує українську Оперову Компанію („Запорожець за Дунаєм”, „Катерина”), концертуючи як керівник ансамблю „Cosmopolitan Stars of Opera”, дає ряд власних авторських концертів (Нью-Йорк, Вашингтон, Філадельфія, Детройт) при співчасті Marii Sokil і деяких американських мистців; виступає також як диригент „Pop Symphony” в Carnegie Hall в Нью-Йорку, а в травні 1957 р. диригує симфонічною оркестрою Торонта, виконуючи з нею твори українських композиторів і свою Другу Симфонію.

Крім того А. Рудницький викладав у Семінарії і Коледжі св. Василія в Стемфорді, а від ряду літ є професором Academy of Vocal Arts і Philadelphia Conservatory of Music, директором школи „Українські Музичні Курси” та „Ocean County School of Music” в Томс Рівер, де від 10-ти літ є головою товариства „Music and Concert Guild”, яке щороку влаштовує в Томс Рівер серію концертів визначних американських мистців.

В 1954 р. обіймає провід мішаного хору „Кобзар” у Філадельфії і організує при ньому оркестру. Вже перший концерт цього хору з оркестром викликує ентузіастичний відгук преси, а дальша діяльність „Кобзаря” під проводом Антона Рудницького висуває його на чоло всіх українських хорів в Америці.

Його музична діяльність подивугідна: невзичайно багата і всестороння. Все ж таки найважніша є його творча праця. Компонувати зачав він ще в 15-тому році життя. Від самого початку твори Антона Рудницького є наскрізь модерні, а рівночасно вони суто національного характеру. Його перші твори це: „Три прелюдії”, „Балляда”, „Чотири п'єси” на фортепіано та хори „Гамалія” і „Паліям миру”. „Гамалія” був виконаний хором філії Української Академічної Гімназії в 1919 р. під керівництвом молодого композитора-гім-

назиста, а „Паліям миру” злученими хорами „Бояна” і „Бандуриста” в 1920 р. В тому часі постали також „Рожевий квіті” (до слів Б. Лепкого) на 2 мішані хори і „Сумні ідеали” (Ст. Чарнецький) для чоловічого хору. Далі йдуть „Дві мініятюри”, „В роді Легенди” і „Скерціно”, які були нагороджені на конкурсі ім. О. Нижанківського, де членами жюрі були Людкевич, Барвінський і Ф. Колесса. Слід ствердити, що вже в цих перших творах, які так дуже різняться від творів його попередників, замітна дуже добра формальна будова, глибоколірична мелодійність і користування найскладнішими сучасними засобами композиторської техніки.

В 1921 р. появляються сольоспіви: „Три спокійні пісні” (Осінь 1918, Колискова, Білі берези) та цикл „Пісні любові” (сім), а опісля „Варіаційні студії” оп. 4, написані в модерному атональному стилі на тему стрілецької пісні „Ой, видно село”. До тої групи ще слід зачислити „Чотири пісні до слів Бельмонта” оп. 5 (Гімн сонцю, Вістря, Зоряна грамота, Втрата) та сонату для віольончелі й фортепіану.

Після короткого захоплення атональністю Рудницький починає виробляти свій власний стиль. У висліді тих творчих шукань повстає повний ніжності цикл „Китайська флейта” оп. 6 (написаний до слів стародавніх китайських поетів у німецькому перекладі Ганса Бемге), яким композитор започатковує свій експресіоністично-романтичний період. Далі слідує перший струнний квартет для віольончелі сольно та фортепіанова соната оп. 10, написана в Києві в 1931 р., на теми стрілецьких пісень „Ой, видно село” і „Ой, та зажурились”. Вона була відзначена першою народовою на міжнародному конкурсі у Варшаві в 1937 р.

На замовлення Київської Операї А. Рудницький пише 3-актову хореографічну драму (балет) „Буря над Заходом” на лібретто Івана Крушельницького і приблизно в тому часі повстають „Три гімни індустріальної доби” для баса і камерної оркестри.

Імпресіоністична „Лірична поема” оп. 15 для сопрано і симфонічної оркестри та Перша Симфонія (в якій, не зважаючи на складну ще поліритмічну й політональну внутрішню побудову, помітна більш безпосередня мелодійна тематика та ясно накреслені контури класичної форми) є переломовими в творчості Антона Рудницького. Ними він і завершує той період творчих шукань.

Оперою „Довбуш” він започатковує новий етап своєї творчості, вступаючи на шлях но-

вочасного музичного реалізму. Цьому стилеві він залишився вірним і до сьогодні. Опера „Довбуш” з 1936-38 років (3 дії, 5 відслон) була написана на лібретто Богдана Антонича, яке після його смерті докінчив Святослав Гординський. У цій опері, що її музична мова суттєво драматична, А. Рудницький користується в побутових сценах гуцульською музичною тематикою, навіть у її оригінальній формі. Після концерту в Детройті, на якому Марія Сокіл виконала арію „Дзвінки” з тієї опери, музичний критик з “The Detroit News” Russel McLauchlin пише між іншим: „Це безперечно арія з першокласної опери...”

Дальші твори А. Рудницького — це „Драматичний Пролог” („Мойсей”) для тенора і оркестри, „Три танки” й „Весняна сюїта” (за Лисенком) для струнної оркестри, два струнні квартети „Гамалія” (в 4 частинах) для чоловічого хору а capella, 5 обрібок народних пісень для мішаного хору з фортепіаном, 6 обрібок для жіночого хору з фортепіаном.

Крім того слід згадати сольоспіви: „Дванадцять народніх пісень” оп. 18, „Кантовий Триптих” оп. 19, в якому так по-мистецьки поєднаний церковний архайчний музичний елемент із модерною композиторською технікою, „Три пісні до слів Шевченка” оп. 25 (Немає гірше, як в неволі, Якби зустрілися ми знову, Радуйся, ниво), цикл „Чотири пісні про поневолену Україну” оп. 26, до слів сучасних українських поетів (Українська земля, Київ, Мати, I ти воскреснеш, Україно), „Four songs for a high voice” оп. 33 і „Two humoristic ballades” оп. 34 для баритона.

Для хору й оркестри є симфонічні поеми „На світанку” і „Пролог” із „Мойсея”, кантата „22 січня 1918” (з баритоновим сольром) та „Любіть Україну” (до слів Сосюри).

Крім вищезгаданої Першої Симфонії є ще Друга (українська) і Третя Симфонія, „Балетова Сюїта” оп. 11, „Весела увертюра” оп. 14, концерт для віольончелі й оркестри оп. 20, „Фантазія” для віольончелі (1959) та фортепіанові твори „Три поліфонічні п’єси для моїх синів” (1946), „Два концертові танки” („Мужеський” і „Гуцульський”), „Варіації на простеньку тему” (1959) та „Шакона і Фуга” (1959).

Поза численними дрібними творами та обрібками А. Рудницький також оформив музично фільми „Запорожець за Дунаєм” і „Трагедія Карпатської України” та зредагував партитури і клавір до „Ой, не ходи, Грицю” та „Запорожець за Дунаєм”.

Kate Cameron у “Daily News” (Нью-Йорк) пише: „...Новий фільм „Запорожець за Дуна-

єм” стойте на високому мистецькому рівні. Але найбільше притягують його прикметою є прегарна музика Антона Рудницького...”

Також інші музичні критики в різних країнах висловлюються з найбільшим признанням про твори нашого композитора. В Торонто (Канада) Едвард В. Водсон в “The Evening Telegram” пише: „Твори Рудницького замітні своєю оригінальністю: кожний несподіваний ритмічний зворот, чи мелодійний або гармонійний нюанс має характер спонтанності. Усе це — музика, яка кипить, повна емоції”.

З уваги на брак місця обмежуємося тільки цими цитатами. Хочеться тільки коротенько сказати, що повні свіжості і оригінальності твори Антона Рудницького відзначаються майстерністю композиційної техніки і глибокою експресією. Вони повні пристрасної драматичності і співучої лірики. В них прекрасно сполучено модерну музичну мову, її форму і стиль із українською тематикою.

Ці твори, складені з емоційного і формального боку, ставлять великі вимоги як до слухачів, так і до виконавців. Композитор не любить (і тому оминає) малих форм; навіть свої пісні пише у формі циклів, напр. „Лірична поема” (для сопрано і великої симфонічної оркестри), яка складається з п’ятьох пісень, написаних до любовних поэм Наталі Холодної (триває 25 хвилин), і про яку „Берлінер Бірзенцайтунг” (Берлін) пише: „Лірична Поема” Рудницького є глибоко-емоційним твором, повним незвичайно поетичного настрою. Високомистецька оркестрація цього твору свідчить про руку композитора, який прекрасно вміє використати можливості модерної оркестри...”

Низка творів А. Рудницького з'явилася друком у видавництвах: „Україна” (Київ-Ляйпциг), „Паньстрове Видавництво Музичне”, „Dimit Edition” і „Edward B. Marks Music Publishers”.

Біографічні дані про д-ра Рудницького поміщені не тільки в Енциклопедії Українознавства, але також у World Biographies, McMillan Music Encyclopedia, Baker’s Music Dictionary і інших.

В 1943 р. вибрано його членом Польського Наукового Інституту в Америці, а в 1959 р. запрошено його в члени Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

Вкінці слід ще додати, що Антін Рудницький є батьком двох синів, з яких старший, 17-літній Роман, здобув уже чималу славу як піяніст-віртуоз, а молодший, 15-літній Доріян, цього року має дебютувати з власним концертом, як віольончеліст.

Причинки до генези трилогії „Мазепа”

Задум мого Батька написати твір, що звеличував би постать Великого Гетьмана, зродився ще перед трилогією „Мазепа”. Спершу написав Батько не повість, тільки сценічну річ, драму. Вона починалась окремим довшим заспівом-прологом.

Пригадую, що цей пролог любив декламувати приятель Батька, Остап Луцький. Він часто заходив до Батька з Василем Стефаником і вже на вступі, як відчиняв двері, починав своє привітання словами цього заспіву: „Скажи, скажи нам, Кочубею, яку ти мав тоді ідею...” А Стефаник, підсміхаючись, перебивав: „Так, так, Богдане, гріх буде, якщо не скінчиш тієї драми”. Батько запевнював тоді, що драма в дійсності майже закінчена, тільки потребує ще деякої виправки, а це вже дрібничка.

Засідаючи за стіл, поки на ньому з'явилася традиційна підвечіркова кава, Батькові гості продовжували балачку на тему тієї драми, яке вона мала б значення, заповнивши таку важливу прогалину в нашій драмі. Бо й справді не було в нас сценічного твору, що його можна б було виставляти з нагоди різних національних святкувань.

Це було десь у 1912-1913 роках, і мені здається, що ця драма до першої світової війни була вже готова до друку та мала появитись на сцені з нагоди з'їзду т. зв. „новонавернених аристократів”. З'їзд був проектирований на осінь 1914 р., на закінчення 100-річчя народження Шевченка. Патронувати йому мав Митрополит Шептицький, а ініціатором його був полковник австрійської кавалерії барон Гужковський.

Він часто приїздив до Krakова і стрічався з моїм Батьком у каварні Мрохинського в Ринку, напроти Суконниць і Дробнера, на розі Плянт і Щепанської вулиці.

Каварня Дробнера мала свою давню традицію. Там залюбки пересиджували різні літератори, мистці, журналісти та політичні емігранти. Щоденним гостем був, між інш., Пілсудський, бував теж Ленін і Троцький, що перебували в Закопані, а з наших Липинський, Стефаник, посол до австрійського парламенту д-р Трильовський та тодішні студенти Krakівської Академії Мистецтв, Бойчук, Северин, Курилас, Гаврилко та інша „богема.” В цій каварні обговорювано всякі новини, розсновувано різні пля-

Богдан Лепкий

ни, і цей плян з'їзду обговорював барон Гужковський із приятелями. Чув я, що в ньому мали взяти участь потомки гетьмана Розумовського, які жили в Стирії, та інші „новонавернені”. Найбільше розраховував барон Гужковський на цю польську магнатерію, що виводилася з давніх княжих і боярських родів.

На жаль, з'їзд із причини війни не відбувся. Драма теж не побачила сцени. Вона згоріла під час московської навали 1914 р. Втікаючи через Карпати до Відня, Батько спинився в Яремчі, в готелі Гануса. Готель згорів, і в цій пожежі, разом з іншими рукописами, згоріла й драма.

Довго не міг Батько переболіти тієї втрати та все носився з думкою написати твір, присвячений Гетьманові Мазепі, при чому згадував мого діда, о. Сильвестра Лепкого, (псевдонім: Марко Мурава), якого високо цінив й любив дуже. Дідо дивувався, як у нас недоцінюють Гетьмана Мазепу, людину великої культури і знання, що через трагічний полтавський бій не могла здійснити свого задуму. Дідо піддавав Батькові цю мазепинську тематику й радив писати драму. Дідо бо любив театр, зачитувався в Шекспірі й твердив, що народ без театру не може бути нацією. В себе в селі мав драматичний гурток, який давав вистави у т. зв. сальоні на приходстві, а коли приїхав до Бережан наш театр, возив на театральні вистави своїх парафіян і платив їм карти вступу.

В 30-ліття смерти Діда відбувались у селі Жукові поминки на могилі Діда. Мого Батька зустрічали при в'їзді до села, при т. зв. тріумфальній брамі, і старенький війт Недільський у привітальній мові згадував, як то Дідо мріяв, щоб, замість корчми в селі, була театральна заля! І це здійснилось. Але за неслухняність села польська влада заборонила давати вистави, щоб таким чином жуківців покарати якнайбільше.

У Вецлярі, в таборі для українців - полонених, де Батько учив на курсах українознавства, зродився в Батька задум писати, замість драми, історичну повість „Мазепа”. Ця тема не давала Батькові спокою, тим більше, що наші письменники чомусь тією тематикою не користувались. Цікавились нею такі великі творці, як: Гюго, Вольтер, Рене Мартель, Р. Готшаль, Кестлінг, Словацький, Рілєєв, Пушкін, В. фон Гайденштам, А. Єнзен, Сомелюс у літературі, в музиці Ф. Ліст (симфонічна поема), Е. Неріні, Шеля, Мінхгаймер, Чайковський, Кортесі, Педрелі, а в мальстріві Ріхтер, Маркс, Ріппенгавзен, Норблін, Верне, Девіль, Буланжер, Бровн та інші.

А все ж таки поетові-лірикові і новелістові не приходилося легко розгорнати таке велике епічне полотно. Та Батько рахувався з вимогою часу. Він мав на увазі пекучу потребу відповідної лектури для полонених, бо хотів блиском гетьманської булави вибити їм з голови почуття меншевартости, а чином великого гетьмана, союзника могутнього володаря Карла XII., розкрити московські звірства.

Що уявляв собою Вецлярський табір, у якім Батько працював над освідомленням полонених та який саме зв'язаний з генезою Трилогії, свідчить хоч би цей уривок із спогадів Батька:

„Вже з початком війни 1914 р. попали в австрійський і німецький полон тисячі вояків російської армії, між ними багато й українців. Їх гнали битися за „царя і атечество”, за імперію, що кривдила народ, відбираючи йому не тільки право становити про себе, але й нехтуючи його мову та національне ім’я. Тоді то „Союз Визволення України” забажав облегшити своїм землякам долю на чужині й розкрити незрячі очі. Тому пороблено заходи перед австрійською і німецькою владою оснувати один український табір в Австрії (Фрайштадт) і аж три у Німеччині (Раштадт, Вецляр і Зальцведель), а для старшин у Ганноверш-Мінден.

Табори були вивінувані непогано. Мали наявіть окремі залі на віча, концерти й театральні вистави.

Не легко було зорганізувати такі табори. Свідомих українців приходило з німецького

фронту дуже мало. Трохи більше було їх по австрійських таборах. Це ті, що переходили через Галичину, де не лише кожний священич чи вчительський дім, але й кожне село були для них першою школою національної свідомості, що виявлялося в наслідках не тільки по цих таборах полонених, але й опісля, під час революції й визвольної війни. Подібна історія повторилася 1939 р. Полки з України, що „заразилися” національною свідомістю в Галичині, Москва мусіла перекинути на фінляндський фронт.

В таборі полонені були здебільша неписьменні, з тих, що то себе називали „православними”, а то й „руссими”, і навіть свого національного імені не знали та не хотіли, чи боялися українською мовою говорити.

Найгірше було з т. зв. „унтерами”, що помадою мастили вуса та при кожній нагоді виявляли свою нехіть до українства. Виходило, що їх треба позбутися з українських таборів, але ж бо саме між ними скривалися корінні українці і то трохи грамотні. Треба було знайти якийсь підхід до них. Вони повинні були бачити в людей „Просвітного Виділу” своїх приятелів, братів-опікунів. Нагода траплялася кожної хвилини. Один хотів, щоб перевести його до іншого бараку, де жив його приятель, другий до лікарні просився, третьому грозила кара за непорозуміння з німецькими наставниками тощо.

Всі ці прохання доводилося вислухувати терпеливо, передавати голові „Просвітного Виділу”, а цей щоднині відбував нараду із своїм „українер-гавптманом” та старався кожне прохання поладнати. Таким способом „Просвітний Виділ” поволеньки здобував собі довір’я серед полонених. Та не всіх. Бували такі, що, закусивши зуби, до нікого з професорів (так нас називали полонені) не підходили й нічого не просили. Ніяк не дали намовити себе ні до школи, ні до читальні, ні до хору, нікуди. А тим часом із тими, що повірили в наші добре наміри, починалося роботу. Спершу практичну: закладалося чайню і щось в роді кооперативи. Крамниця-чайня діставала окремий гарний барак. На столах в ньому лежали часописи, шахи, доміна. Вибрана полоненими управа старалася про чай, цукор, оселедці тощо. Для письменних була скомплектована бібліотека. „Союз Визволення України” прислав чимало українських, а то й російських книжок, пройнятих українським духом, що корисно впливало на поширення свідомості. „Союз Визволення України” вміло й солідно провадив велике діло.

Одним із найважливіших засобів були табо-

рсі школи, від початкової починаючи, а народним університетом кінчаючи.

Полонені мали теж свою оркестру та хор, з яким їздили під проводом о. Турули з концертами по німецьких містах, здобуваючи собі признання німців та популяризуючи українське питання.

Незабутнім серед полонених був концерт Модеста Менцінського у Вецильському таборі. Співав головно народні пісні. А співав їх незрівняно. І сила голосу, й орудування ним, і розуміння тексту викликували могутнє враження. Не один із полонених, що бокував від народної роботи, після цього концерту ніби із сну пробудився. Менцінський умів торкнути найбільш оглухлі людські душі”.

Осяги праці над освідомлюванням полонених були спонукою ще більш докладати труду. Батько весь день був занятий у таборі. Викладав у т. зв. народному університеті, провадив окремі курси рисунків і малювання та щойно ввечорі приходив додому, де вже ждали на нього гості, старшини та звичайні полонені. А пізно вночі засідав знову до праці. Приготовляв різні видання „Союзу Визволення України” до друку, або писав свою трилогію. Здебільшого продовжував цю працю ще ранніми ранками, поки пішов до табору.

Вециль над Ляном, де був табір, спріяв таємній літературній роботі своїм настроєм та мальовничим положенням на узгір'ях, з руїнами старинного замку Барбаросси й пам'ятками по Гете, який жив тут колись, відбуваючи юридичну практику. З тих часів заціліла й історична липа, що під нею снував Гете свої думи, попиваючи на лавочці цілющу воду.

Серед такої романтичної природи Батько не занедбував писати, крім трилогії, й вірші, зокрема під враженням воєнних подій, звязаних із славними перемогами Українських Січових Стрільців.

Незабаром були зформовані з полонених перші українські полки т.зв. „синьожупанників”. Вони відходили з табору під національним прапором, при звуках національного гіму, а це зворушувало до сліз.

Та прийшов час, коли спорожніли табори, і Батько перенісся з родиною до Берліну. Там, хоч було важке, голодне життя, Батько від ранку до ночі не покидав праці. Писав трилогію та дописи до української преси в Америці, з чого удержувався.

Мешкав у Ванзе під Берліном, де жив теж гетьман Скоропадський. Батько часто відвідував гетьмана і гетьман заходив до Батька.

Крім балачок про недавнє наше минуле Батько прочитував гетьманові деякі розділи

з трилогії. Гетьман радів, що саме про Мазепу ця повість. Бо чужими він оспіваний, а своїми виклятий із наказу Петра I. Тому й мовчанка про нього в українській літературі.

Перебував тоді у Ванзе і В'ячеслав Липинський. Як колись у Krakovі, так і тепер заходив і проводив довгі вечори на балачках із Батьком, при тому допитувався, як поступає праця над трилогією. На його думку, вона принесе велику користь для масового освідомлення, тим більше, що в нас справді посуха на історичну літературу.

Незабаром зголосився, як видавець, Яків Оренштайн, власник „Української Накладні” в Берліні. Він платив Батькові від аркуша рукопису, здебільшого тижнево, і все йшло на життя, інакше Батько не був би в спромозі продовжувати працю.

Трилогія була написана здебільшого у Ванзе, а скінчена в Krakovі. В ніякому іншому місці Батько не писав її, тому всякі інші згадки на цю тему не мають основ. ¹⁾

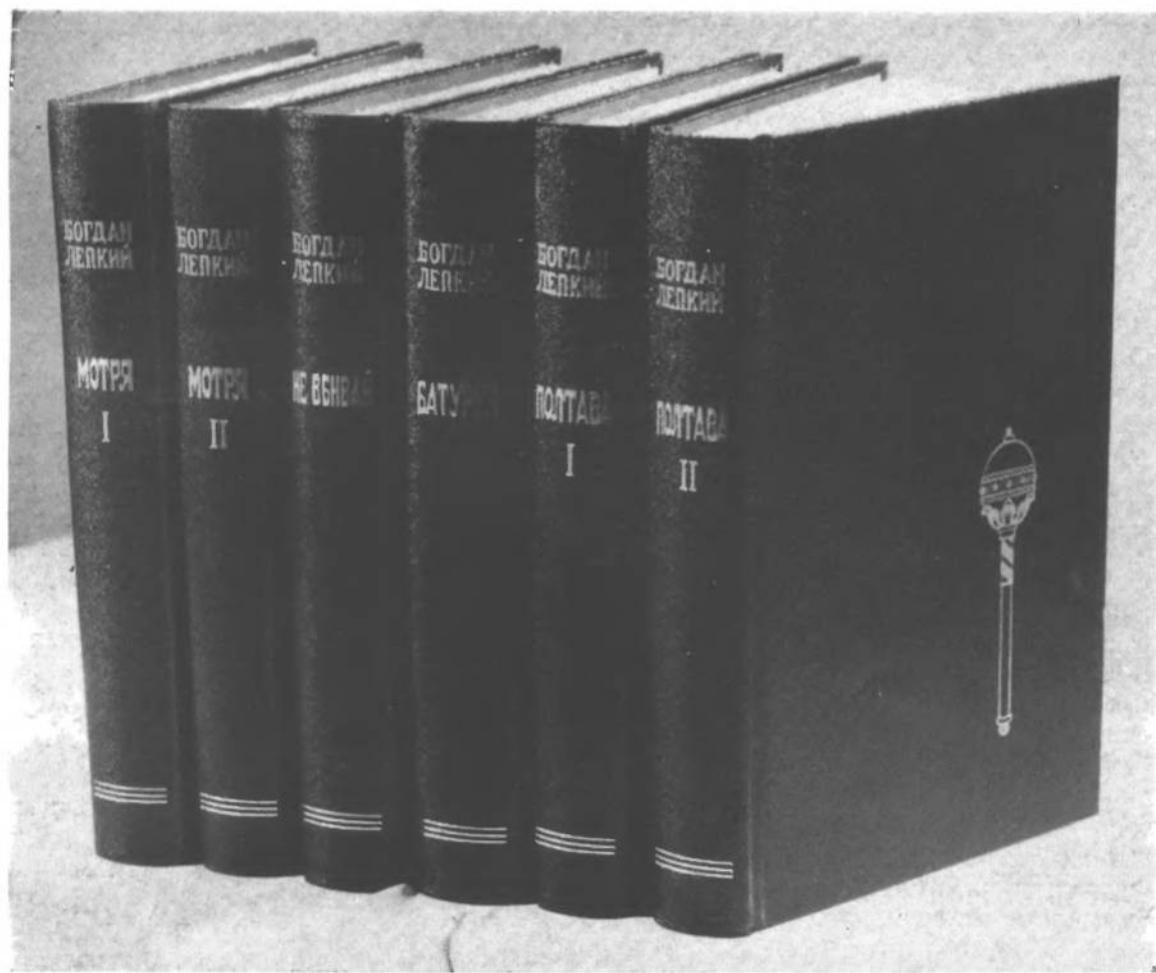
Поява трилогії викликала широкий відгомін у краю. „Діло” з 2. XI. 1926 р. писало: „Нарешті маємо цікаву, літературно написану, передуману, запальну історичну повість,” — таємний є щирій оклик кожного, хто прочитав перші три томи трилогії „Мазепа”... Три томи по 300 сторінок прочитає сучасний український читач із запертим віддихом і нетерпляче жде на нових два, так, немов би це була остання сенсація фільму! В інтересі власного таланту, українського читача і дальнього розвитку рідної історичної повісті — він (Лепкий) повинен продовжувати свій великий цикл історичної епопеї”.

М. Струтинський писав в „Українськім Голосі” з 7. I. 1927 р.: „Велика вдячність належиться Б. Лепкому, що він саме в теперішню хвилину вичарував нам у своїй трилогії безсмертного Мазепу та його епоху”.

Іван Кедрин писав у „Новому Часі” з 7. I. 1927 р.: „Нарешті заповнена прогалина, про яку сором було згадувати. Діждався Мазепа українського пам'ятника, можуть українці вдивлятися в його обличчя, різьблене українським долотом”.

Проф. Роман Смаль-Стоцький з нагоди 60-ліття автора трилогії висказав таку думку: „Трилогія „Мазепа” змальовує незабутні сцени боротьби українського народу з Москвою. Водночас цей твір є напрямною для змагань воюючого українського покоління, що його центральною політичною програмою є визволення України з московського ярма.

1) „Християнський Голос”, ч. 42, за 1955 р. „Ми і Світ” ч. 19, за 1955 р.

6 томів Трилогії Б. Лепкого Видавництва М. Денисюка (ювілейне видання з 1959 року)

Момент 60-ліття автора трилогії збігається з 300-літтям народин величного гетьмана України Мазепи. Українська Армія на еміграції уфундувала мандрівний перстень ім. Мазепи, викутий із московської зброй, добутої під Києвом. Цей перстень подарований Лепкому з тим, що переходити він буде на тих українських творців, що так, як Ювілят, прислужаться найбільше здійсненню незалежної України — ідеї гетьмана Мазепи". („Вядомосьці Літерацкé”, 22. II. 1933 р.)

Та не тільки українські критики привітали появу трилогії; згадали про неї і польські літературознавці. Проф. університету Маріян Здзеховський присвятив їй у кількох числах віленського „Слова” довгу статтю на тему „Україна і Росія”:

„Трилогія – це афірмація України, що визволюється з московського ярма, велична, до міри всенародної епопеї виростаюча картина трагічних зусиль українського народу в змагу до великої мети”.

Ясно, що всі ці признання були заохотою

для Батька не обмежуватися до запроектованих двох томів „Motri”, а розгорнути твір аж на дев'ять томів і останніми мали бути два томи „Orlyka” та „Vojnarowskogo”. Та Батько вспів ще написати тільки І-ий том „Orlyka”, який починав друкуватися декілька разів під час останньої воєнної хуртовини і після доповнення загублених деяких сторінок тексту появився щойно 1955 р. накладом „Наукового Товариства ім. Шевченка” і УВАН в Америці. („Від Полтави до Бендер”).

А все ж таки трилогія дорешти не скінчена. І добре було б, коли б наші автори історичних повістей із молодшої генерації, напр. Ю. Тис, взялися за цю тематику. Цікаве бо життя Орлика, його сина, а ще цікавіший Войнаровський, небіж Мазепи, що, схоплений у Гамбурзі посіпаками Петра I, загинув як мученик за ідею.

Трилогія, як підкреслюють критики, виповнила цю жахливу прогалину в нашій літературі, і це було завданням її автора. Батько

(Закінчення на 28-ій стор.)

ПРИЧИНКИ ДО ГЕНЕЗИ ТРИЛОГІЇ „МАЗЕПА”

(Закінчення з 27-ої стор.)

словнив його як письменник - громадянин, що ніколи не йшов за модою,²⁾ бо такої в нас, на превеликий жаль, не було. Він перший започаткував її. Найкращу оцінку Батькового чину дав д-р Павло Лисяк: „Громадський елемент у житті й творчості Б. Лепкого! Хто цього не розуміє, ніколи не зрозуміє, ані правильно не оцінить Богдана Лепкого, ані як письменника, ані як ученого, хоч тематика його безсмертних писань говорить про це аж надто проречисто. Включно до рішення Б. Лепкого взятися до писання історичних повістей, щоб таким чином нашому загалові поставити перед очі картини минулого, наочити його це минуле любити, ним дорожити. І наш загал гаряче на ці почини відгукнувся. Книжки історичного змісту стали в нас найбільше почитною лектурою”.³⁾

2) Д-р М. Шлемкевич, „Загублена українська людина”, Нью-Йорк, 1954 р.

3) „Збірник у пошану Поета”, Українське видавництво, Krakiv-Lviv 1943 р.

ТРИЛОГІЯ „МАЗЕПА” БОГДАНА ЛЕПКОГО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У доповненні до статті д-ра Лева Р. Лепкого (сина письменника Богдана Лепкого) п. н. „Причинки до генези трилогії „Мазепа” подаємо українській громадськості приємну вістку:

Трилогія „Мазепа” Богдана Лепкого появиться англійською мовою накладом видавництва Миколи Денисюка в Чікаго. Буде це скорочений переклад — однотомник, коло 600 сторін друку, в люксусовому й популярному виданні. Переклад роботи Дмитра Корбутяка. Перекладач, скорочуючи цей великий твір, постарається, щоб окремі частини не втратили свого зв'язку, становили цілість і відповідали чужинецькому читачеві. До перекладу буде відповідний вступ для американського читача та пояснення понять і звичаїв, що конче до цього перекладу будуть потрібні.

Перекладом трилогії „Мазепа” видавництво започаткує серію англомовних видань з української літератури. Про речинець появі будуть ще окремі оголошення.

»Самопоміч« у Чікаго

ГОСПОДАРСЬКІ ПОКАЗНИЦІ ДІЯЛЬНОСТИ

В РОКІВІ:

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
ПРИБУТКИ	4,245	11,053	20,186	33,044	49,033	63,349	78,402	102,476	151,438
ВИТРАТИ	1,438	3,253	7,481	16,285	22,212	29,075	33,805	38,814	53,242
ВИТРАТИ У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ %	34	29	37	49	45	45	45	38	35
ПЛАТНІ	—	—	2,500	8,094	10,675	12,621	12,977	13,454	16,563
ПЛАТНІ У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ %	—	—	12	24	22	20	16	13	11
ДІВІДЕНДА %	3	3	3	3	3	3,5	3,5	4	4
ДІВІДЕНДА В СУМІ	1,768	5,596	9,193	12,836	20,635	28,136	37,989	50,954	77,065
ДІВІДЕНДА У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ %	41	50	45	39	42	44	48	49	51
ВКЛАДИ	133,085	327,089	456,506	622,089	868,535	1,138,703	1,517,043	1,887,985	2,376,168
ПОЗИКИ	58,087	106,795	254,733	429,030	686,799	804,382	853,657	1,367,449	1,981,295
ПОЗИКИ У ВІДНОШЕННІ ДО ВКЛАДІВ %	43	32	55	68	79	76	56	72	83
КАСОВА ГТОВІСТЬ (готівка, авансові, бонани)	77,991	228,895	247,253	216,030	239,300	327,946	666,431	572,066	494,919
КАСОВА ГТОВІСТЬ У ВІДНОШЕННІ ДО ВКЛАДІВ %	57	68	54	34	27	28	43	30	21
ЗАПАСНИЙ ФОНД	751	2,664	2,578	8,530	13,986	20,869	29,097	41,998	61,820
ЧЛЕНІ	420	621	845	1170	1346	1675	1995	2384	2754

Ще за час друку цього числа „Овиду” ми мали приємність відвідати 5. лютого 1961 р. річні Загальні Збори Федеральної Кредитової Кооперативи „Самопоміч” у Чікаго. Відбулися

вони під знаком дальнього росту цієї установи й були відзеркаленням реалізації гасла „Самопоміч” це наш шлях до вершин добробуту”.

Під цим гаслом ми друкували перед 4-ма

роками, в перших числах „Овиду” на північному континенті, низку показових оголошень. У цих оголошеннях при помочі окремої табелі ми виказували майно всіх наших кредитових кооператив „Самопоміч” у ЗДА, збірною балансовою сумою 3,000,000.00 доларів. У цій сумі на чікагську „Самопоміч” припадало тоді 927,000.00 дол. З великою радістю можемо поінформувати наших Читачів, що по чотирьох роках ця цифра зросла втричі. Сьогодні сама „Самопоміч” у Чікаго доходить вже до 3,000,000.00 доларів оборотового капіталу й вона, так як тоді, так і тепер залишається найбільшою українською кредитовою кооперативою у ЗДА.

Замість реферування звітів керівних органів кооперативи (їх реферували на Загальних Зборах президент Р. Мицик, менеджер О.

Плешкевич, член Кредитового Комітету А. Зборик і голова Контрольної Комісії Д. Німилович), ми друкуємо нову табелю, опрацьовану Дирекцією з нагоди Загальних Зборів. Звертаємо увагу наших Читачів на цю табелю, як на показник здорового розвиткового процесу кредитової кооперативи. Цей показник виказує нам не тільки зріст вкладів ощадностей і позичок, двох основних елементів діяльності кредитової кооперативи, але в ньому ми бачимо також справну господарку її керівних органів під оглядом ліквідності капіталу, раціональної бюджетової господарки й гарантії на зложені ощадності членами в кооперативі. Ця табеля говорить сама за себе, і як ми вже згадали на початку є найкращим виявом „нашого шляху до вершин добробуту — через „Самопоміч”.

МД

КЕРІВНІ ОРГАНЫ ФЕДЕРАЛЬНОЙ КРЕДИТОВОЙ КООПЕРАТИВЫ „САМОПОМІЧ“ В ЧІКАГО

Сидять зліва до права, пп.: О. Плешкевич, Д. Німилович, А. Артимович, Р. Мицик, В. Попадюк, П. Бабяк, Я. Войнаровський.

Стоять у першому ряді зліва до права, пп.: О. Йона, О. Весоловський, Дм. Пілецький, П. Семків.

Стоять у другому ряді зліва до права, пп.: В. Кусик, М. Сенчишак, А. Сокологорський, В. Гавдьо, В. Галушка.

Неприявні, пп.: А. Васинчук, А. Масловський, А. Зборик, О. Городиський, М. Яременко.

СЕРЕД КНИЖОК

Цифри й факти про сучасну Україну

В серії Суспільно-політичної Бібліотеки Видавництва „Пролог” появилася невеличка об’ємом, та ціна й багата змістом, чергова праця проф. Д. Соловея: „Політика ЦК КПСС у плянуванні розвитку промисловості та промислових кадрів на Україні”.

Шановний автор передає тут у легкій формі аналізу цифрового матеріалу, вибраного з його великої студії, що її він мусів, на жаль, нерівномірно розділити на декілька окремих публікацій у різних видавництвах неоднакового характеру?

До цієї низки праць автора належать: „Голод у системі колоніяльного панування ЦК КПСС на Україні” — „Український Збірник” кн. 15, Мюнхен 1956; „Вивів наслідків політики колоніялізму ЦК КПСС за допомогою статистичних даних про розрібний товарообіг України”, „Вільна Україна” ч. 18, Дітройт 1958, „Український Збірник” кн. 13 і „Ukrainian Revue” ч. 18, Мюнхен 1959;

„Колоніяльна політика ЦК КПСС у світлі цифрових даних про транспорт і зв’язок України” — „Вільна Україна” ч. 22, Дітройт 1959; „Людність України за сорок років влади ЦК КПСС”, відбитка з „Вільній Україні” 1959 і ін.

Було б далеко вартіше, якщо б того роду актуальні студії появлялися рівномірними випусками в серії видань науково-дослідної української установи, в відповідному оформленні, в українській і також в англійській та може й інших чужих мовах. Бож проф. Д. Соловей, хоч і відірваний від наукових центрів і атмосфери, роздобуваючи часто потрібні матеріали й літературу за власні скромні засоби, систематично й широко-розглянуто досліджує вже давній час актуальну проблему колоніяльної політики большевиків не тільки в Україні, а й у інших неросійських республіках ССРСького Союзу. Іри тому автор нагромаджує, порядкує й проаналізовує багатий цифровий матеріал про суспільно-економічні, побутові й культурно-освітні відносини в сучасній Україні.

При допомозі різних показників, напр., демографічних даних, аналізи бюджетів Української ССР і всесоюзних, порівняння товарообігу в Україні, в цілому ССРС і на теренах РСФСР, кількості видавництв, преси, капіталовкладань, розбудови мережі транспорту, засобів лuchtі, вантажообігу, перегляду поодиноких галузей промисловості, проф. Соловей виявляє на підставі самих же советських джерел розміри колоніяльної політики ЦК КПСС і советського уряду.

Теоретичне тлумачення колоніялі-

зму вождями большевизму показує автор на конкретних прикладах їх таки дискримінаційної політики в неросійських складових республіках Советського Союзу, так же її порівняння з яркими суперечностями советських конституцій та інших законодавчих актів та постанов з дійсністю, виявлені в фактах і цифрах.

У згаданій найновішій студії автор дає ясний перегляд зібраного в 16 таблицях цифрового матеріалу, проаналізовує м. і. обсяг капіталовкладань у народне господарство ССРС у розподілі між основними республіками за роки 1918-1955 і зокрема ілюструє дискримінаційний підхід ЦК КПСС до України при розподілі капіталовкладань у її народне господарство, які, не зважаючи на найбільше знищення війною України, по війні постійно зменшуються (з 19,2% в роках 1946-1950 на 14,4% в пляні на 1959-1965, — у відсотковому відношенні до цілого ССРС).

Систематичне гальмування розвитку промисловості в Україні замігне й у зменшуванні промислових кадрів і у відворотному розподілі людності між містами й селами. Колоніяльна політика советської влади стимулює зростання міської людності в Україні, затримує прилив української сільської людності до міст, а здатні робітної сили на селі вивозить до азійських просторів СРСР. Сприяє настіміть припливові до українських міст колоністів із корінно-російських теренів (напр., нині вже навіть у західноукраїнському Львові становлять вони 35% мешканців). Весь промислово-виробничий персонал фабрик і виробництв України виносила в 1955 р. 17% загальносоюзної кількості при питомій вазі всієї людності України в Союзі — 20,3%, коли ж промислово-виробничий персонал РСФСР виносила у тому році 70%.

Віддаючи в усьому перевагу РСРСькій СФСР, большевицький уряд намагається втримувати інші складові республікі в стані постачальни-

ків сировини й півфабрикатів до російських фабрик. Автор, напр., вираховує, що в порівнянні до власної кількості худоби й свиней Рос. СФСР дістає непропорційно більше м’ясних виробів, шкіряного взуття, вовняних і ін. тканин. Так тут, як і в інших працях, автор порівняльною аналізою советських офіційних даних — про пересилання поштою листів, пакунків, грошових переказів, телеграм, вкладів ощадностей, обслуговування людності транспортом залізницями й автобусами тощо, — показує, як політика большевицького уряду втримує побутово-економічне життя неросійських республік на нижчому рівні.

З порівняння офіційних даних про розрібний товарообіг за роки 1950-1955 виходить, що людність України й інших неросійських республік (87 міл. людей) живе на 31,7% більше, ніж людність РСФСР (113,2 міл.).

Так до цеї, хоч і малого розміру книжечки, як і до інших своїх опублікованих частин студій, додає автор численну бібліографію статистичних матеріалів і літератури. Тож методологічний підхід автора (хочби деякі показники були й спірні, їх, зрештою, можна обмежити й побільшувати) і нагромаджений порівняльний матеріал є важливим дороговказом для молодих дослідників, які скотили б продовжувати студії в тому напрямі. (Слід було б обмежити, а то й пропускати відклики до статей у цьогообічній пресі, бо досліди того роду тим більше переконливі, чим більше вони обмежені до протиріч самих же даних большевицьких джерел).

Було б великою неувагою з боку українських чинників, відповідальних за солідну й науково обґрунтовану інформацію про Україну й большевицький колоніалізм, якщо б не використати досвід і новіші студії проф. Д. Соловея для перекладів і видання в чужих мовах бодай вибраним в окремій публікації.

Проф. Дмитро Соловей, колишній учень проф. Д. Багалія й співучастик його харківської історично-економічної школи, відомий у науці з сумлінних дослідів, у яких дуже акуратно послугується статистичною методою.

I. Витанович

Записки полоненого

Олекса Кобець: „Записки полоненого”. Видання 4-те. „Дніпровська Хвиля”. Мюнхен 1959, 8°, ст. XVI — 414 — 1 неп. портрет

Не можна не подякувати видавництву „Дніпровська Хвиля” за передвидання „Записок” Ол. Кобця.

Це дуже цінна річ; цінна не тільки як мистецький твір, але й з погляду чисто історичного, як намалювана талановитим учасником подій першої світової війни картина-ілюстрація тих подій, подій у високій мірі

правдивих, зв’язаних із руїною матеріальною й тяжкими людськими переживаннями та жертвами по обох боках фронту. В чотирьох більших розділах переходять перед нашими очима картина за картиною: I. „На передодні війни” із страшними умовами мобілізації й жорстокого ставлення російського військового начальства до підлеглого вояцтва; II. „На війні” з її жахіттям, побільшуванням жорстокістю й глупотою начальства та дикунством темної московської

салдатської маси, що знущалася над населенням; III. переживання „В невілі”, зв’язані вже з жорстокостями австро-мадярського начальства, й остання IV. „Додому і вдома” — про поворот із полону й несподіване арештування автора і його товаришів, як зрадників російської „батьківщини”, та врешті прибууття до Києва й несподівано неприхильне прийняття. Картини змальовані автором, настільки жахливі, що він не раз кінчав уступ за уступом вигуком „Прокляття війні!”

Це згрубша переказаний зміст спогадів. Насправді кожна частина складається з цілої низки окремих нарисів, що мають різні епізоди з життя-буття і вояків і населення території, на якій точилися військові дії.

Але „на війні, як на війні” — побіч жахливих подій і вчинків були й ясніші, коли вояк із гнаю на заріз худоби опинився в становищі, коли міг почувати себе людиною, зустрічаючи людське до себе відношення безпосереднього начальства чи навіть „ворогів”.

Звичайно, тут не місце перечисляти всі ці картини й епізоди, що так яскраво розкидані в спогадах. Я відмічу лише один важливий розділ, у якому автор оповідає про своє перебування в таборі для полонених вояків російської армії — українців під Фрайштадтом у Горішній Австрії та про ту освідомну роботу, яку там провадив „Союз Визволення України” (ст. 349-384*). О. Кобець оповідає докладно про ту роботу та про тих діячів, що її провадили, а були вони в своїй більшості визначними представниками західно-української інтелігенції, спеціально добираними проводом Союзу, що складався з наддніпрянських політичних емігрантів. Ця робота дала у висліді цілу дивізію добірних вояків українського візвольного війська, так звану „Сіру Дивізію”.

І хоч автор присвятив описові тієї освідомлені роботи, що велася у Фрайштадтському таборі в рр. 1914-1918 цього тридцять із чимсь старіонок, то все ж зумів змалювати її та її діячів дуже живо і з великою симпатією. Цей його опис був властиво першою спробою показу цієї роботи, якщо не рапувати статті Петра Чикаленка в „Новій Раді” 1917 р. ч. 80, але Чикаленко говорить головно про Зальцведельський табір.

Про цю освітню роботу СВУ мало що знає наше молодше покоління — і східняки й західняки — тож опис її ведення й наслідків будуть для них справжньою ревеляцією.

Шкода лише, що передруковуючи свої „Записки”, автор не дав цього свого розділу на перегляд котромусь із керманчиків Союзу, які перебувають у Вільному Світі. Вони б виправили деякі помилки, що їх допустили автор, говорячи про СВУ та його дія-

чів у перших виданнях „Записок”, що з'явилися під большевицькою владою. Тих помилок, очевидно, не можна було спростувати, але тепер це було цілком можливе.

Отже, говорячи про Андрія Жука, що був одним із керманчиків СВУ, автор вже надто демократизує його зовнішній вигляд, одягаючи його в „бліскучий” від атмосферичного впливу в часі сурдut, непомірно довгий, трохи йому не до п'ят, і дуже стоптані черевики” (стор. 331). Насправді носив Жук, як і інші члени президії СВУ, зовсім пристойну, модну тоді „хвостатку”, та й черевиків ні він, ні інші стоптані не носили. Зайвим перебільшенням звучить і Жукова праця по 16-20 годин на добу (ст. 332) Маляр Юрік Галицький був родом із Катеринославщиною, а не Херсонщиною (стор. 356), Микола Василько не мав титулу барона (ст. 358), Скоропис не був ніяким великим поміщиком (стор. 332), або „землевласником” (стор. 375), а походив із незаможної родини. З багатого поміщицького роду був тільки один керманчик Союзу — Маріян Меленевський, що мав революційне псевдо **Басак**, але він уже давно перед прилученням до СВУ позувався свого маєтку, видавши його на революційні справи. Перебільшенням є теж називання покійного Скорописа „дипломатом європейського маштабу” (ст. 375). Заможною людиною з-поміж членів СВУ був лише розстріляний поляками в 1919 р. Євген Любарський-Письменний, що його либо і має на увазі автор, говорячи що про одного поміщика з подвійним химерним прізвищем, якого ніяк не запам'ятаєш (ст. 332). Але Любарський в час війни ніяких доходів із свого маєтку не мав і жив із сім'єю у Відні, заробляючи як службовець Союзу. Помилується автор, кажучи, що за весь час до Фрайштадту тільки раз приїздили Андрій Жук та М. Меленевський (368). Насправді, Меленевський, а передусім Жук, відвідували табір не раз, та й мені доводилося там бувати.

Це остаточно дрібниці, але краще було б, як би їх не було.

„Записки полоненого” — твір яскраво протиросійський, а заразом дефективний. Автор великий ворог імперіалістичної війни і її спричинників, царів і цісарів. Це й зрозуміло, бо як міг свідомий українець „любити царя, що наш люд обира” та ведену в загарбницьких інтересах війну, що спричинювала стільки горя бідним людям. Підсичувався цей настірні і соціалістичною пропагандою, веденою в таборі деякими інтелігентами. Це вороже до деяких „вінценосців” ставлення прибирало часом наївні форми. Так, коли по смерті цісаря Франца Йосифа зайшла мова про те, щоб помістити в таборовому часописі „Розвага” його некролог і портрет, то вся редакція, що складалася з самих полонених, рішуче тому противилася, хоч як умовляв їх це зробити дуже улюбл-

ений ними відпоручник СВУ, др. О. Охримович, який через це мав великі непримістності від команданта табору. Думаю, що тепер автор жалував би своєї революційної наївності. Адже ж ніяк не можна було рівняти конституційну Австрію та її монарха з царською тюрою народів. Шановні редактори „Розваги” разом із автором „Записок” у своїй ненависті до „вінценосців” не взяли до уваги, що саме під владою покійного Франца Йосифа міг постати Фрайштадтський табір і вся та українська освідомна робота, що в ньому велася.

Отже, цілком природним було б ушанувати його в таборовому часописі так, як належалося, й не було б це ніяким коліноприклоненням, негідним українського самостійника й демократа.

Поява „Записок” аж двома накладами в Державному Видавництві була справжньою несподіванкою, — так вони не пасували до плянів окупанта. Правда, „Записки” спрямовані були проти царського ладу, але не тільки за те, що царат розпутував війну, але й за його асиміляційну політику. А большевики перейняли стару царську політику щодо України і всякий виступ проти цієї політики вважали скерованим проти існуючого режиму. Це, а зокрема розділ про роботу СВУ, й було власне причиною конфіскації „Записок”, а не сама тільки похвальна рецензія, яку покійний Максим Гехтер помістив в органі чеського міністерства закордонних справ „Prager Presse” (автор передмови, д-р Лоза, помилково називає цю газету „Нає Фрає Прессе”).

Замітка Гехтера могла звернути на Кобцеву книжку увагу Кремля й московські держиморди, прочитавши її, скаменулися й наказали знищити її. На щастя, оригінальний приєрник знайшовся в Конгресовій бібліотеці у Вашингтоні і з нього зроблено теперішнє видання.

Воно остільки різнятися від першого, що містить передмову д-ра М. Лози про автора та його „Записки” і взагалі про його літературну діяльність, а в додатку його п’есу „В Тарасову ніч”, написану у Фрайштадті й видану окремою відбиткою з „Вінника СВУ”.

Кінчаючи, можу ще раз подякувати вид. „Дніпровська Хвиля” за те, що передрукувало „Записки”, та побажати читачам якнайшвидше з ними познайомитися. Вони варти того великого розголосу у світовій пресі.

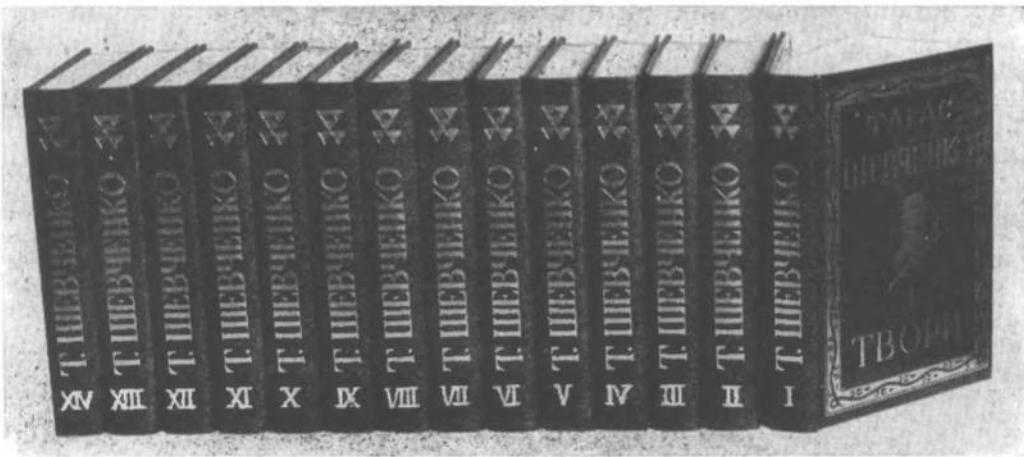
Свого часу здобув собі великий розголос подібний до Кобцевого твір Ремарка „На Заході без змін”, яким величезну рекламу зробили йому його компатріоти.

„Записки полоненого” стоять далі вище за Ремаркову книжку і якщо б з'явилися вони в своєму часі в пе рекладі на котусь світову мову, то безперечно принесли б засłużену славу й авторові й нашій Батьківщині.

Вол. Дорошенко

*) До цього треба ще додати розділ під нагол.: „Союз Визволення України та його Вісник”, ст. 323-334.

НА СПЛАТИ ПО ОДНОМУ ДОЛЯРОВІ ТИЖНЕВО

Повне Видання Творів Тараса Шевченка

Т. I. Поезії до року 1843.

Т. II. Поезії 1843 - 1847 рр.

Т. III. Послі 1847 - 1857 рр.

Т. IV. Поезії 1857 - 1861 рр.

Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.

Т. VI. Повісті: Художник. — Наймичка. —
Вариак.

Т. VII. Повісті: Княгиня. — Музика. —
Нешансний. Капітанша.

Т. VIII. Повісті: Близнята. — Мандрівка.

Т. IX. Журнал.

Т. X. Листи.

Редактор тт. I - X — П. Зайцев

Т. XI. Т. Шевченко, як мальляр (160 репродукцій малюнків). Автор розвідки —
Д. Антонович.

Т. XII. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади
Шевченка на інші мови. Редактує
Р. Смаль-Стоцький.

Т. XIII. Збірник статей про Т. Шевченка та
його творчість (в тому ще піде недрукованна праця Юрія Клена).

Т. XIV. Бібліографія творів Т. Шевченка та
праць про нього. В. Дорошенко.

Перший наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видав
Український Науковий Інститут у Варшаві.

Появилося воно під редакцією окремої Редакційної Комісії в складі:
Голова — О. Лотоцький, секретар — Р. Смаль-Стоцький,
Редактор — Павло Зайцев.

Автори поясняльних статей і дослідчих праць, друкованих у цьому
Повному Виданні Творів Тараса Шевченка:

Антонович Д., Білецький Л., Брик І., Дорошенко В., Дорошенко Д., Дубицький І.,
Зайцев П., Кордуба М., Легкий Б., Лотоцький О., Луців Л., Маланюк Є., Сірополко
С., Січинський В., Смаль-Стоцький Р., Смаль-Стоцький С. і Чижевський Д.

Другий наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видає
Видавництво Миколи Денисюка напередодні 100-літніх ювілейних святкувань.
Повне Видання Творів Тараса Шевченка Видавництва Миколи Денисюка матиме
14 томів, друкованих на добром білому папері, гарно оправлених в імітацію шкіри,
з позолоченням. Ціна за весь комплект цього монументального видання лише
\$ 60.00 на сплати по одному доларові тижнево або по 4-5 доларів місячно. За
ближчими інформаціями та за ілюстрованими проспектами звертатися на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue

Chicago, 22, Ill.

ПАПІР

У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ

НА

- КНИЖКИ
- ЖУРНАЛИ
- ЛЕТЮЧКИ
- ТОРГОВЕЛЬНІ ДРУКИ

НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТИ

КАНЦЕЛЯРІЙНІ ПАПЕРИ Й НА ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

ДОСТАВЛЯЄ

Reliable Paper Company

УКРАЇНСЬКІ ДРУКАРНІ, ВИДАВНИЦТВА Й ПРИВАТНІ ОСОБИ НЕ ТІЛЬКИ В ЧІ-
КАГО АЛЕ І В ІНШИХ МІСТАХ

ОБСЛУГОВУЄ ЗАСТУГІНИК ЦЕЇ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ
УКРАЇНЕЦЬ (доставець паперу на 14-томове видання творів
Тараса Шевченка і трилогії Богдана Лепкого)

PAUL MARRINOFF,
3305 N. Newcastle Ave.
Chicago 24, Ill.
Phone PA 5-8529

За інформаціями можна звертатися до п. Павла Маринова
письмово або телефонічно також по українськи.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU 9-0520

Приймає вкладки й дає позички

ПОЗИЧАЮЧИ на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите
в Кредитовій Кооперативі „САМОПОМІЧ“
лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** за один рік.

ПРИ ЦЬОМУ коштом „Самопомочі“ забезпечується позичку до висоти дол. 10.000
на випадок смерті або цілковитої непрацездатності позичальника.

БЕРУЧИ в „Самопомочі“ кредит на авто і даючи на її забезпечення свій тайтель
(право власності) не потребуєте ручителів.

ПРИ ЦЬОМУ можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.